

ISSN 0235-0351

6/2017

Ilmub aastast 1923

Raamatukogu

MIKS LUGEDA?

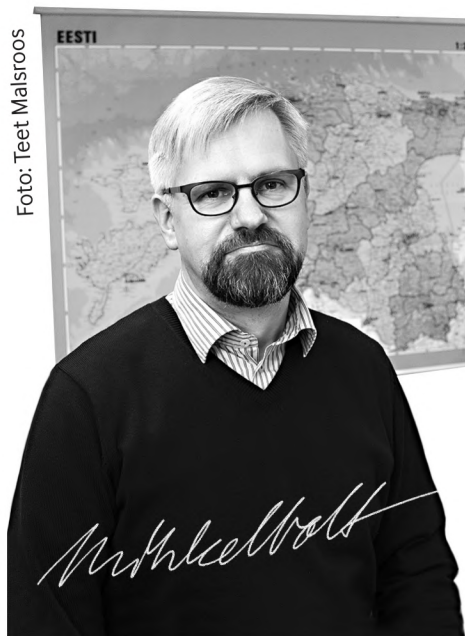
Hea lugeja!

Hoiad käes ajakirja selle aasta viimast numbrit, mille päevateemaks on *Miks lugeda?*

Kirjanikud Mart Kivastik ja Jan Kaus avavad kumbki oma vaatenurga sellele teemale, romaanile ning lühiessee vormis. Seejärel heidame pilgu möödunud raamatukogupäevile. Saame teada, millest rääkis Katre Riisalu üleriigiliste raamatukogupäevade avakõnes. Tuuliki Tõistelt on ülevaade X teadus- ja erialaraamatukogude päevast EBS-is ning Lea Rannalt maaraamatukoguhoidja päevast Haapsalus. Laste ja noorte kultuuriaasta rubriigis kirjeldab Lea Rand Toila Raamatukogus toimunud meisterdamise õpitube. Tartu Linnaraamatukogu liitus sel suvel rahvusvahelise liikumisega *Astu raamidest välja* ja Mai Põldaas annab meile teada, mida see tore liikumine endast kujutab. Kai Välbe jätkab Rahvusraamatukogu mulluse teenusekvaliteedi uuringu tutvustamist. Intervjuu on tiitli *Aasta maaraamatukoguhoidja 2016* võitja Kairit Alveriga Luunja mailt. Juttu tuleb selleaastasest LIBER-i aastakonverentsist, IFLA aastakonverentsist, Eesti mäluasutuste suveseminarist, oskuskeelepäevast Rahvusraamatukogus ja -seminarist Riias, Aleksander Sibulale pühendatud erialapäevast ning projektikonkursi *Raamatukogud-muuseumid-noored* seminarist. Samuti saab lugeda Viljandimaal aset leidnud suveseminarist *Kooliraamatukoguhoidjad muutuvad digituules*, ERÜ noorteklubi neljandast suveseminarist *BibliCamp*, mis keskendus raamatukogude ja heategevuse teemale, ning lasteraamatukoguhoidja päevast Põltsamaal. Saame teada sedagi, et Kalmer Tennosaare arhiivi näeb nüüd Kiidjärvel. Ja mis veel oluline: palun olge head ja esitage teotahtelisi kolleege ERÜ juhatusel liikmeks kandideerima!

Soovin head uut aastat ja jätkuvat koostööd!

Foto: Teet Malsroos

AVAVEERG

- 3 Jõululugu ehk
Mis kasu võib olla lugemisest?
Mart Kivastik

PÄEVATEEMA: MIKS LUGEDA?

- 4 Kuidas lugeda?
Jan Kaus

RAAMATUKOGUPÄEVAD

- 6 Raamatukogupäevade avakõne
Katre Riisalu
- 9 Raamatukogupäevade pidulik
avamine Pärnus
Mihkel Volt
- 10 Kümnes teadus- ja erialaraamatu-
kogude päev EBS-is
Tuuliki Tõiste
- 12 Maaraamatukoguhoidjad
tähistasid OMA päeva Haapsalus
Lea Rand

LASTE JA NOORTE KULTUURIAASTA

- 13 Mida me järgmine kord
meisterdame?
Lea Rand

KUHU LÄHED, RAAMATUKOGU?

- 14 Astume raamidest välja!
Mai Põldaas

ARENDUSTEGEVUS

- 17 Milline on raamatukogu mõju?
Teenusekvaliteedi uuringust
Rahvusraamatukogus. II osa
Kai Välbe

PERSOON

- 22 Kairit – visa visionäär Luunja mailt
Intervjuu Kairit Alveriga
Mihkel Volt

KONVERENTSID & SEMINARID

- 25 LIBER 2017
Kairi Felt
- 25 Eesti mäluasutuste suveseminar
2017
Hela Ojasaar
- 25 Projektikonkursi *Raamatukogud-
muuseumid-noored* seminar
Rahvusraamatukogus
Piia Salundi
- 26 IFLA 2017
Katre Riisalu
- 28 Terminitööst meil ja Lätis
Piret Pärigma
- 30 Aleksander Sibulale pühendatud
erialapäev keskendus autori-
õigusele
Andrea Ruud

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING

- 32 Kooliraamatukoguhoidjad
muutuvad digituules
Kadri Haavandi
- 36 BibliCamp 4 – raamatukogud
ja heategevus
Jaana Tõnisson
- 38 Raamatukogud ja heategevus –
küsitluse kokkuvõte
Maris Nool
- 39 Lasteraamatukoguhoidja päev
sai teoks Põltsamaal
Reet Vahersalu

SÕNUMID

- 40 Kalmer Tennosaare arhiivi näeb
Kiidjärvel
Krista Pikk
- 42 SUMMARY

Jõululugu ehk Mis kasu võib olla lugemisest

Mart Kivastik
kirjanik

Foto: Teet Malsroos

3

AVAVEERG

Mu sõber on ehitaja, tegeleb põhiliselt betooniga, aga ei põlga ka teisi töid, kui makstakse. Nagu kõik teisedki ehitajad, on ta korduvalt pankrotti läinud, uue nime all tuhandeid tõusnud, *mustalt* palku maksnud, maksusid *optimeerinud* jne. Päris kõike ei söanda ma rääkidagi, ehitajate elu on midagi sellist, mis on siiani veidi Metsiku Lääne reeglite kütkeis. Mitte et nad seda kangesti tahaksid – teisiti nad lihtsalt ei jää ellu. Võidab see, kes ehitab kõige odavamalt!

Kõige hullemini jäi ta plindrisse eelmise majanduskriisi ajal, kui tema firma, mis oli paisunud nagu õhupall, pauguga lõhki läks. Ja seekord ei tundunud sealt enam pääsemist olevat. Raha ei olnud, tööd ei olnud, sest poest krediiti ei saanud, pangad näitasid näppu. Tagatipuks oli ta ilma jäämas oma majast, mille ta ise oma firma jaoks buumi ajal korda tegi – vanast taastatud maakivihoonest. Arhitektidest sõbrad aitasid ja maja sai superilus, avatud kontori ja tellisseintega, nagu neid filmides näeb. Mõnusalt avar ja moodne, kuigi pärit minevikust. Maja esimesele korrusele oli ta plaaninud – ma räägin minevikus, sest kõik see libises tal käest – peoruumi kamina ja raskete puust laudadega, et oleks sõpradega mõnus õlut juua. Ta ise armastas väga seda teha. Ja säh

sulle kooki moosiga! Kõik see oli nüüd pankrotihalduri taskus. Ta ei saanud pankrotihaldurile isegi altkäemaksu pakkuda nagu vanadel headel aegadel, sest tal polnud raha! Kui ausalt öelda, siis oli mu sõbral nutt kurgus – kogu elutöö, kogu see mõttetu betoonis kahlamine ja susserdamine oli olnud mõttetu. Samahästi oleks võinud kogu elu ausalt ja igavalt elada nagu meie, tulemus oli lõpuks ikka sama. Hüvasti kontor, talvised Alpid ja Tenerife, kaifime kodust novembrit ja musti jõule!

Ühesõnaga, lootust enam ei olnud, kui järsku – tundmatu telefonikõne nagu Mozartile enne surma *Reekviemi* tellimus. Küsiti, ega te raamatukogust pole huvitatud? Loomulikult ütles ta ei! Ei! Ei-ei! Talle meeldis lugeda ainult raha! Aga tundmatu ei jätnud jonni, palus luba kokku saada, tahtis maja näha. Lugu lõppes sellega, et mu sõbra kaminasaali kolis kõige raskemal kriisi ajal valla raamatukogu. Sest isegi kui inimestel pole enam raha, armastavad nad ikka veel lugeda. On kuidagi parem tunne. Lisaks sellele maksis raamatukogu ka korralikult üüri. Järgmisel päeval oli sõber uuesti panga ukse taga, näpus rendileping raamatukoguga, mis tähendas, et ta sai oma maja tagasi. Mitte küll tervenisti, sest alumine korrus oli igaveseks renditud raamatukogule, aga tal oli võimalus

jälle otsast alata. Nüüd on tal jalad all. Tema uue firma nimi on Aleksandria Ltd, ühe ammu põlenud kultuuriasutuse mälestuseks.

Mis kõige ootamatum või õigemini oodatud – kriisi ajal oli naine ta maha jätnud. Too oli harjunud luksusliku ja lõbusa eluga, näiteks sai ta igaks jõuluks kingiks kullast kaelakee. Pärast pankrotti enam mitte. Ja samal hetkel, kui kuld ja ehted jõuluvana kingikotist lõppesid, sai otsa ka nende abielu. Pärast armastusest naistele juba ammu ei piisa, suur ja kallis auto on palju kindlam ühiselu garant. Nii et sõber oli lisaks kõigele ka naisest ilma. Aga naist on ikka ju väga vaja, kel on, see teab. Kuigi ta oli oma firma jälle käima saanud, oli elu ikka poolik. Ja siis, uskuge või mitte, sattus ta pooljuhuslikult omaenda maja alumise korruse raamatukokku. Kuigi ta oli lubanud, et sinna ta oma jalga ei tõsta – mälestused ölleõhtutest kaminasaalis kriipisid ikka veel hinge. Aga ta läks, mõtles, et loeb ka midagi lohutuseks. Raamatutes on ju kõik ilusam, seal on printsid valgel hobusel ja tuhkatrinud, et kui päris elu on näässus, siis raamatuelu on igavene. Ja seal on õnnelikud lõpud! Nii ta sisse astus... ja jäi! Ja nüüd ta loeb või kurrat teab, mida ta seal teeb. Raamatukoguhoidja olevat ka kuidagi õitsele löönud.

Miks lugeda?

Kuidas lugeda?

Usutavasti ei ole raske vastata küsimusele *Miks lugeda?* – suuresti juba seetõttu, et veenvaid vastusevariante on palju. Ent mõnevõrra keerulisem on küsimusega *Kuidas lugeda?* Muidugi võib lugev inimene heita selle küsimuse tarbetuna kõrvale, sest lugemist annab põhjendada lihtsalt selle olemasolu tõsiasjaga, st vastus küsimusele *Kuidas lugeda?* võib kõlada nii: lihtsalt lugedes, hoides lugemise tõsiasjast kinni, lugemises püsides, lugemist korrates ja korrates.

Jan Kaus, kirjanik

Foto: Teet Malsroos

Isiklikult minu jaoks jääb selline vastus siiski poolele teele pidama. Ühel mu noorpõlve lemmikbändil The Smiths on laul pealkirjaga *Panic*, kus on järgmised read: *Because the music that they constantly play / It says nothing to me about my life*. Eesti keeles kõlab see umbkaudu nii: *Sest muusika, mida nad mängivad, ei ütle midagi minu elu kohta*. Minu suhe kirjandusega on sarnane: mu jaoks on kirjandusteoses stiilivõtete kõrval oluline selle sõnum, teose suutlikkus öelda midagi mu elu kohta. Mis tähendab, et hea kirjandusteos on ühtaegu ajalik ja ajatu: kirjeldab küll mingit kindlat ajahetke, tõukub mingi ajastu kas reaalsest või väljamõeldud olustikust, ent kirjelduse käigus ja varjus ulatub teos oma ajast üle, räägib küsimustest, mis ületavad-ühendavad ajastuid ja ühiskondi. Mis need küsimused siis on?

Sellele vastamiseks pean kõigepealt püüdma vastata hoopis kolmandale küsimusele: *Miks ma kirjutan?* Arvatavasti ei oska ma osasid põhjusi sõnastada, ma võib-olla ei teadvustagi neid, ent sellegipoolest pakun välja kaks mulle endale olulist kirjutamise põhjendust. Üks neist on pigem vormiline, teine sisuline, ent mõlemad on omavahel seotud.

Vormilise põhjenduse märksõna on *vabadus*. Kirjandus on suur vabaduse territoorium, vabaduse manner, millel kirjanik saab maadeavastaja kombel liikuda. Kirjanik võib kujutada ennast ette kellena tahes, kus tahes ja milal tahes. Ta võib kirjutades püüda ületada kultuurilisi, soolisi, ajalisi ja ruumilisi barjääre. Sealjuures on kirjanik vastupidiselt kunstnikele, teatraalidele ja filmitegijatele

oma valikutes ja otsustustes üksi ning vastutab oma vabaduses õnnestumiste ja altminekute eest ennekõike ise. Tõsi, hea kirjaniku kõrval on alati hea toimetaja, ent toimetaja ideaalne suhtumine kirjaniku loomingusse väljendub mu arust ennekõike kaasamõtlevas kollegiaalsuses; teose sisutoimetajal pole voli kirjanikule midagi ette kirjutada, ta võib kahelda, ent mitte takistada. Kirjanik ei pea andma oma vabadust käest ka siis, kui see teostub halbades valikutes.

Olen ilukirjandusliku teksti kirjutamisest-lugemisest teinud vabadust nimetanud ka *liikumatuks liikumiseks* – kui õigesti mäletan, märkasin sellist väljendit esmakordselt kasutamas luuletaja Mart Kangurit. Minu nägemuses tähendab see seisundit, kus kirjutaja või lugeja keha püsib paigal, ent ta vaim võib liikuda aegades ja kohtades või kogeda seisundeid, mis ta kehale on ühemõtteliselt kättesaamatud. Ta saab olla keegi teine, ta saab teisesusse otsekui sisse minna – luua mingite olekute sisse- või seestvaateid, mis on füüsilises reaalsuses meie kehade eraldatuse ja samaaegsuse tõttu võimatud. Oma füüsilises reaalsuses oleme oma keha vangid, kirjanduslikus kujutluses mitte.

Sisulise põhjenduse usun olevat ilukirjanduse üks läbivaid tunnusjooni, mis vastupidiselt kirjutamisega kaasnevale vabadusele annab kirjandusele seose reaalsusega ja selle paratamatute piiridega. Nimetan seda tegelikkuse ja reaalsuse lahendamatuks vastuoluks. Kokkusurutult võib seda kirjeldada nii: me püüame oma elus pidevalt ühildada tajude, mälu ja kujutlusvõime koosmõjus tekkivaid kujutlusi meid ümbritseva tegelikkusega, ent tegelikkus jääb oma mastaapsuses ja kompleksuses üksikisiku soovidele haaramatuks, tegelikkus ei *allu*, vaid toimub omasoodu, nimetagu individid seda toimumist siis juhuseks, saatuseks, jumalate naeruks või elu mõttetuseks. Kusjuures iga selline määratlus on kujutlus, mida kannab soov näha haaramatuses haaratavat; vajadus veenduda, et maailm on tervikuna mõistetav. See võimaldabki individil uskuda oma kujutluste tõepärasust, pidada oma tõlgendusi tegelikkusest üldkohaldatavateks tõdedeks. Ent reaalsus tekitab tõdedeks nimetatavate kujutluste sisse pragusid ja auke, vaenuvāgi osutub lambakarjaks ja vastupidi – ning hetkel, kui ilmuvad praod ja augud, saab võimalikuks kirjandus.

Asi pole siiski nii lihtne. Tegelikkuse ja kujutluse vastuolu pole mu meelest mitte ainult ilukirjanduse suur teema, vaid kirjandus *ise* on tegelikkuse ja kujutluse vahelise pinge tagajärg. Kirjandus – nagu igasugune looming laiemalt – on samaaegselt nii kujutluse ja tegelikkuse kohtumis- kui ka lahknemisruum. Väga hästi on seda kirjeldanud oma raamatus *Kirjandus ja õigus surmale* Maurice Blanchot, leides, et kirjanduse loomuses on *mingi kummaline libisemine olemise ja mitteolemise, kohalolu ja puudumise, tegelikkuse ja mittetegelikkuse vahel. Mis on looming? Pāris sõnad ja ette kujutatud lugu, maailm, milles kõik juhtub on laenatud tegelikkuselt ning mis ise on ligipääsmatu; tegelased, kes pakuvad end elusate pähe, kuid kelle kohta me teame, et nende elu on mitteelamine (väljamõeldiseks jäämine).* Ent ometi ootan ükskõik millise kirjaniku, sh enda välja mõeldiselt tõepärasust, tunnet, et on tabatud reaalsuse

võnkeid; ma ootan võimet öelda midagi iga lugeja elu kohta. Selleks peab lugeja pilk kõigepealt vabastama nuku nukumeistri võimu alt, lugeja pilk peab olema nagu filmikaadrite seeria, mis paneb nuku liikuma viisil, tänu millele usub lugeja, et liigub nukk *ise*. Ja mingis mõttes liigubki, ta liigub koos lugeja mõttega, ta *on* lugeja liikuv mõte. Kirjanduslik tegelaskuju on kõnekas, kui ta tundub olevat elus, kui me suhtume temasse kui lihast ja luust olendisse. Mäletan oma esimest mõtet, kui sisenisin Palamusel kihelkonnamuuseumi klassiruumi: *Ah siin siis Arno, Teele ja Toots õppisidki...*

Nüüd hakkab jõudma oma jutu tuuma juurde, tagasi küsimuseni *Kuidas lugeda?* Olen korduvalt tsiteerinud üht Ingmar Bergmani lauset, mis pärineb tema *Sügissonaadist*. See kõlab umbes nii: kontakt reaalsusega on anne, mida on antud väga vähestele. Nagu eelnevast jutust juba aru saada, pean oluliseks, et kirjandus ja igasugune narratiivne looming selle kontaktivõimega tegeleks, käsitleks nii selle võime piiratud võimalusi kui ka piire, mida pole küll kunagi võimalik kaotada, kuid mille olemasolu saab vähemalt teadvustada. Ent mu meelest algab lugemise kõige olulisem moment *selgusest*, ainult teadvustamisest ei piisa. Mis kasu on sellest, et mingi lugu räägib mulle midagi mu enda elu kohta, kui see pole võimeline mu elu mõjutama, seda muutma? Mis kasu on George Orwelli 1984 lugemisest, kui ma ei püüa selle tagajärjel vältida O'Brieni julmust? Mis kasu on Emma Bovary surmaagooni kogemisest, kui sellega ei kaasne püüdu mõista, et eksisteerib kannatuse vorme, mille vastu ei aita ka kõige kütkestavam kujutlus, mistõttu on mõnigi kord parem kuulata kui rääkida – muide, kas pole lugeminegi üks kuulamise tähelepanelikumaid vorme, maailma voolude ja tõrgete kuulatamine? Kui kirjanik kirjutab, et *kaastunne on inimliku eksistentsi peamine ja võib-olla ainus seadus*, siis miks peaksin jätma selle lause ainult heale vürstile? Mis kasu on Ivan Karamazovi hullumisest või Leo Naphta enesetapust, kui see ei õpeta mulle ettevaatlikkust ükskõik millise suure tõetaotlusega ideoloogia suhtes, sealhulgas sellise suhtes, millest ise juhindun? Ma ei oska näha kirjanduse väärtust väljaspool elamise praktikaid, nii nagu ma ei oska näha kirjandust ühiskondliku elu perifeerias. Mitte et kirjandus oleks igale elule pidevalt vajalik, vaid et selle teostumine võiks leida aset kirjutava või lugeva inimese elu tähenduslikus keskmes, mitte selle äärealadel. Lugemine ei tähenda mulle ainult teadasaamist, vaid teadasaadu viimist väljapoole kirjandust, püüdu rakedada kirjandusest välja filtreeritud motiive ja järeldusi igapäevases elus. Minu jaoks ei piirdu kirjanduse tähendus ainult meeldetuletusega, et mu võime tegelikkusega kontakteeruda on paljude teiste kombel keskpärane, vaid et ma püüan ümbritseva reaalsusega pidevalt pisut paremat kontakti leida. Kontakt tegelikkusega on mu isiklik Sisypheose kivi ning tegelikkus on mägi, mis kasvab ja kasvab nagu ilmapuu. Ent kõige halvem, mida saaksin teha, oleks sellele mäele selga pöörata – nii elus kui ka kirjanduses. Või on äkki just vastupidi: ma pean pöörama selja, et näha paremini seda, kust on mu jalgealune reaalsus kerkinud ning millised on selle avarused. Võib-olla aga tuleb teha mõlemat, tuleb arendada annet vaadata ühtaegu sisse ja välja, üles ja alla, ette ja taha.

Raamatukogupäevade avakõne

Katre Riisalu,
Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu
juhatuse esinaine

Head kolleegid, austatud külalised!

Üleriigilised raamatukogupäevad on taas algamas. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu eestvedamisel on need kestnud kogu taasiseseisvumise aja. See on hea traditsioon, mis töötab. Miks kutsub ühing igal aastal raamatukogusid üleriigiliste raamatukogupäevade õnnestumisse panustama? Eks ikka selleks, et näidata, et raamatukogud üle Eesti tegutsevad koos ja ühise eesmärgi nimel. Raamatukogude missioon on kaasa aidata, et meil oleks kultuurne, intelligentne ja elus hästi hakkama saav kodanik. Koos oleme tugevamad ja jõuame oma ettevõtmistega rohkemateni.

Üleriigilised teema-aastad mõjutavad ka raamatukogupäevadel toimuvat. Omamoodi sümboolne on ju ka laste ja noorte kultuuriaastal raamatukogupäevade avamine Pärnumaa Kutsehariduskeskuses – asutuses, kus kohtuvad õppurid ja elukestev õpe ning täna ka raamatukoguhoidjad. Side raamatukogudega on otsene. Pea sada aastat tagasi kirjutas Aleksander Sibul, et *Hea raamatukogu on õppeasutus, mille klasse veel ükski ei ole lõpetanud*.

Raamatukogudes on lapsed ja noored olulisel kohal igal aastal. Statistika näitab, et kuni 16-aastased moodustavad raamatukogude kasutajatest veerandi. Eelkõige lastele mõeldes toimub järgnevatel päevadel üle 200 töötoa ja ühise meisterdamise. Räägitakse lugemisest ja lugemisele, jagatakse raamatuseoivusi, tuletatakse meelde lapsepõlve lemmikraamatuid, toimuvad kohtumised huvitavate isikutega, aga ka öölugemised ja pannkoogihommikud.

Raamatukogupäevad on aeg, mil avastada raamatukogusid. Üritusi toimub n-ö seinast seinale ning neist saavad osa sajad ja sajad huvilised. Milliseks kujunevad selleaastased raamatukogupäevad? Mõned nopped ürituste kavast:

Omamoodi sümboolne on ju ka laste ja noorte kultuuriaastal raamatukogupäevade avamine Pärnumaa Kutsehariduskeskuses – asutuses, kus kohtuvad õppurid ja elukestev õpe ning täna ka raamatukoguhoidjad.

Side raamatukogudega on otsene. Pea sada aastat tagasi kirjutas Aleksander Sibul, et *Hea raamatukogu on õppeasutus, mille klasse veel ükski ei ole lõpetanud*.

- Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogus avatakse uue teenusena akustiline kõnekabiin.
- Tartus oodatakse noori kirjutamishuvilisi teemaõhtule 30 päevaga kirjanikuks, tegutseb pop-up-kirjanduskohvik.
- Hiiumaal Käina raamatukogus on lastele ja noortele sisustatud LUGELA, kus on loodud neli erinevat arvukate üritustega sisustatud ala: muinasjutud, ulme- ja jubejutud, luule- ja teadmisteala.
- Mustvees avatakse raamatukogu juures Muinasjutu park, Roosna-Allikul toimub kirjanduslik disko koos kirjanduslike etteastetega, Missos toimub jutuveestmise päev.
- Jõhvis õpitakse lugema koomiksit, lisaks toimub raamatukogu piknik ning Kiviõli lasteaialapsed ja õpilased meisterdavad järjehoidjad, kinkides need raamatukogule, kus need omakorda pannakse uute raamatute vahele.
- Põlula koolis kirjutavad õpilased võistu raamatukogust, aga Saugas võisteldakse e-raamatu tegemises.

Ülal: Katre Riisalu, Indrek Saar
All: Kadri Rahusaar, Romek Kosenkranius ja lugemiskoer Lex
Fotod: Mihkel Volt

Raamatukogupäevade avamiseks koguneti Pärnu Kutsehariduskeskuse uude saali.

Helin Puksand, Kaupo Meiel ja Krista Visas

- Jüri raamatukogus tegutseb eksliibriste töötuba.
- Põlvamaal Krootuse raamatukogus valitakse kõige parem anekdoot.
- Libatse raamatukogus toimub hobide hommik, kus eri vanuses õpilased ja täiskasvanud räägivad oma hobidest ning näitusel saab tutvuda raamatukoguhoidja lapsepõlvhobidega.
- Jõgeval tutvutakse paberikunstimasinaga. Toilas õpitakse kivimaali ja valmivad diskopallid.
- Haapsalus on perepäeval külas teleseriaali *Pilvede all* osatäitjad ning ka loengud on ajendatud pilvedest, sh *digipilvest*.
- Mikitamäe raamatukogus panevad külastajad end proovile gooti kirja lugemise oskuses.
- Võistes toimub kultuuriteemaline orienteerumismäng.
- Tallinnas korraldatakse kirjanduslik aardejaht, luuleorienteerumine ning garaažihommik raamatukogubussi külastamisega.

See on vaid väike valik sadadest üritustest ja ettevõtmistest, mis äratavad tähelepanu ja näitavad raamatukogude mitmekülgset tegevust. Pingutame ühiselt selle nimel, et raamatukogu oleks koht, kuhu inimesed tahavad tagasi tulla, kus toimuvad üritused ja huvitavad kokkusaamised. Populariseerime raamatuid ja lugemist ning suuname inimesi loetu üle arutlema, aitame hakkama saada e-keskkonnas, korraldades kooolitusi ning abistades nutiseadmete kasutamisel.

Aitäh kõigile, kes üleriigiliste raamatukogupäevade õnnestumisse panustavad! Raamatukogupäevad algavad taas.

Raamatukogu- päevade pidulik avamine Pärnus

20.–30. oktoobril toimunud
27. üleriigilised raamatukogu-
päevad *Kohtume raamatukogus!*
avati 20. oktoobril Pärnus –
Pärnumaa Kutseharidus-
keskuses.

Pärnu Kutsehariduskeskuse raamatukogu asub uue B-korpuse 4. korrusel:
vaateid väljast ja seest. Fotod: Mihkel Volt

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu juhatuse esinaine Katre Riisalu avakõne järel tervitasid kokkutulnuid kultuuri- minister **Indrek Saar** ja Pärnu linna- pea **Romek Kosenkranius**. Seejärel rääkis Koolibri kirjastuse peatoimetaja **Kadri Rahusaar** uutest väljakutsetest kirjastamises, Tartu Ülikooli emakeele- õpetuse dotsent **Helin Puksand** laste lugemisharjumuse muutumisest ja pär- nakast kirjanik **Kaupo Meiel** teemal *Paksukaaneline trükkis peatab kuuli*. Koos- olekule järgnes raamatukogupäevade avapäevadele omase osisena üle-eesti- line raamatukoguhoidjate mälumäng, millele olid oodatud kolmeliikmelised võistkonnad nii rahva-, kooli- kui ka teadusraamatukogudest. Tänavuse mälumängu korraldajaks olid kol- leegid Võrumaa Keskraamatukogust, 14 võistkonnast osutus võitjaks Lääne Maakonna Keskraamatukogu (Krista Kumberg, Helin Pöldve ja Linda Saar- mets), teise koha sai Raplamaa võist- kond (Edith Alasi Laukna Raamatu- kogust, Triinu Tamberg Raikküla Ra- amatukogust ja Annika Toom Rapla Keskraamatukogust) ja kolmanda koha Lääne-Virumaa Keskraamatukogu (Tiina Kriisa, Tiina Saare ning Kaili Õunapuu-Seidelberg). Möistagi kasu- tasid kõik huvilised sel päeval ka võimalust Pärnumaa Kutseharidus- keskuse raamatukoguga tutvumiseks. Avapäeva korraldajaks ja juhiks oli **Krista Visas** Pärnu Keskraamatu- kogust.

Mihkel Volt

◀ Pärnu Kutsehariduskeskuse
raamatukogus

Fotod: Reet Olevsoo

Kümnes teadus- ja erialaraamatukogude päev EBS-is

Tuuliki Tõiste, Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu teeninduskeskuse juhataja

23. oktoobril toimunud X teadus- ja erialaraamatukogude päeval kohtuti Tallinnas Estonian Business Schoolis. Kohaletulnuid tervitas EBS-i rektor Arno Almann, EBS-i raamatukogu tutvustasid Eda Pihu ja Ingrid Polis. *Aasta tegu teadus- ja erialaraamatukogus 2017* auhindadele esitatud kandidaate esitles ERÜ juhatuse liige Tuuliki Tõiste.

Kes võidab auhinna *Aasta tegu teadus-raamatukogus 2017*?

Aasta tegu teadusraamatukogus 2017 auhinna kandidaadiks esitati kaks tegu. Neist esimene on *Kasutajate registreerimise ja autentimise süsteemi (KRAS) arendamine, testimine ja e-kataloogi-ga liidestamine*. Tänu KRAS-ile saab ESTER-i raamatukogude lugeja alates 2017. a augustist logida *Minu ESTER-isse*

lisaks senisele kasutajatunnuse ja parooli kasutamisele ka ID-kaardi/ Digi-ID, Mobiil-ID ja TAAT-teenuse abil. Uus süsteem võimaldab veebipõhiselt raamatukogu lugejaks registreeruda ja aegunud kasutajakonto kehtivust pikendada. Teo sooritas **ELNET Konsortsiumi töörühm**, kuhu kuulusid Urmas Sinisalu (KRAS-i haldur) ja Riin Olonen RR-ist, Kalju Kill Kask ja Piret Zettur Tartu Ülikooli Raamatukogust, Ave Janu ja Siim Liivand TTÜ Raamatukogust ning Küllike Lutsar

Tartu Linnaraamatukogust. *Aasta tegu teadusraamatukogus* nominendiks on ka **TTÜ Raamatukokku paigaldatud helikindel kõnekabiin**. Raamatukogus vaikuse hoidmiseks ja lugejatele sobiva töökeskkonna loomiseks paigaldati TTÜ Raamatukogu 4. korrusele telefonikabiin, kus on võimalus rääkida telefoniga lugemisalast lahkumata. Lugejate ja töötajate kauase unistuse viisid ellu raamatukogu direktor **Jüri Järs** ja teeninduskeskuse juhataja **Tuuliki Tõiste**.

Ülle Kalvik, Eda Pihu ja Ingrid Polis

Aasta tegu erialaraamatukogus 2017 – tihe konkurents

Auhinnale Aasta tegu erialaraamatukogus 2017 esitati viis kandidaati.

Neist esimene on lastele ja peredele mõeldud **elamustuur Laste Vabariik**. 2017. a on laste ja noorte kultuuriaasta ning Laste Vabariik oli selle kampaaniaaasta suurimaks ettevõtmiseks. Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva tähistati Laste Vabariigi mängualal kõigis Eesti maakondades. Osalejaid oli üle 30 000, peatuskohti pea kuuskümmend. Laste Vabariik pani ühise eesmärgi nimel tegutsema üle kaheksa partnerasutuse, erinevad kogukonnad ja vabatahtlikud. Laste Vabariigi töötubades osalesid mitmed raamatukogud Eestimaa eri paigust. Laste Vabariigi idee autoriks on Eesti Lastekirjanduse Keskuse direktor **Triin Soone**.

Teiseks kandidaadiks aasta teo auhinnale oli **Tiina Valgma Rahvusrhiivi raamatukogust**. Tiina on aastaid arendanud raamatukogu uuendusmeelselt, ta tutvustab ja populariseerib oma raamatukogu aktiivselt. Raamatukogu kolis Rahvusrhiivi uude Noora hoonesse: see tõi kaasa kogude ja teeninduse ümberkorralduse, kogud kajastuvad nüüd e-kataloogis ESTER. Tiina töö tulemusena on raamatukogu kaasaegne ja mugav töökoht uurijatele, üliõpilastele, teaduritele ning on paremini nähtav ja kasutatav kõigile huvilistele.

Kaks esildist aasta teo auhinnale esitati **Maris Jaagosildi** ja tema töö tunnustamiseks **Eesti Rahva Muuseumi raamatukogus**. Maris on viinud ERM-i raamatukogu täiesti uuele kaasaegsele tasemele, sisustatud on uued hoidlad, töö- ja teenindusruumid. Kogud on lugejatele avatud ESTER-is, rakendatakse RFID-süsteemi, turvaväravaid koos küllastajate loenduriga. Raamatukogus on loodud kaasaegne uurimis- ja õppekeskkond, kus lugejate kasutuses on rikkaliku valikuga avakogu. Marise tegevust on märganud ka raamatukogunduse arendajana, ta on korraldanud ja läbi viinud infootsivõistlusi, mälumänge, koolitusi. Maris on mitme ELNET Konsortsiumi töörühma liige.

Erialaraamatukogude aasta teole esitati ka **Raile Reigo Sisekaitseakadeemia raamatukogust**. Raile on aastaid juhtinud Sisekaitseakadeemia raamatu-

Professor Ruth Alas

kogu tööd, viies sisse uuendusi ja muudatusi raamatukoguteenuse parendamiseks, nt möödunud aastal koliti, koonduti ja mindi üle uuele raamatukogusüsteemile. A-il 2012–2016 juhtis Raile ERÜ erialaraamatukogude sektiooni tööd. Sel ajal toimus mitmeid koolitusi, seminare ja väljasõite, lisaks nõustas Raile kolleege teistest erialaraamatukogudest.

Aasta teo auhinnale nomineeriti ka **Sisekaitseakadeemia raamatukogu töörühma** loodud digitaalsete materjalide säilitamise ja kättesaadavaks tegemise keskkond **Digiriul**. DSpace-platvormil põhinev Digiriul sisaldab Sisekaitseakadeemia e-üliõpilastöid, e-raamatuid, tellitud e-ajakirju jt e-materjale. Digiriul pakub õppuritele ja õppejõududele kaasaegset ja mugavat lahendust infole juurdepääsuks.

Päev täis huvitavaid ettekandeid

X teadus- ja erialaraamatukogude päeval oli võimalik kuulata eripalgelisi ettekandeid. **Triin Soone** Eesti Lastekirjanduse Keskusest rääkis Laste Vaba-

riigi projektist, **Urmas Sinisalu** RR-ist andis ülevaate ID-kaardi kasutamise võimalustest ESTER-is, **Maris Nool** TTÜ Raamatukogust kõrvutas Facebooki ja Instagrami raamatukogude vaates. Erialaraamatukogudest ja nende ettevõtmistest andsid ülevaate **Ülle Kuuse** Tallinna Tervishoiukõrgkooli raamatukogust, **Janela Tähepõld-Tammert** Tallinna Tehnikakõrgkooli raamatukogust, **Raile Reigo** Sisekaitseakadeemia raamatukogust ning **Heli Priimets** Tallinna Majanduskooli raamatukogust. Esinejaid juhatas lavale **Ülle Kalvik**, ERÜ erialaraamatukogude sektiooni juht. Viimase ettekandjana rääkis EBS-i professor **Ruth Alas** juhtüüpidest ja nende rollist organisatsiooni elutsükli eri faasides.

Päeva lõpetas raamatu *Infoteadused teoorias ja praktikas: kõrgkooliõpik* esitlus. Raamatu autorid ja toimetajad Sirje Virkus, Aira Lepik, Elviine Uverskaja, Tiiu Reimo, Silvi Metsar, Raivo Ruusalepp, Aile Möldre ja Merle Laurits rääkisid õpiku saamisloost. Janne Andre-soo ja Ülle-Marike Papp kinnitasid ilmunud raamatu vajalikkust eesti raamatukogunduse ja infoteaduse maastikul.

Teadus- ja erialapäeva esitlused on kättesaadavad ERÜ kodulehelt
www.eru.lib.ee/www/index.php/sundmused/konverentsidseminarid

Foto: Teet Malsroos

Maaraamatukoguhoidjad tähistasid OMA päeva Haapsalus

Lea Rand, ERÜ maaraamatukogude sektiooni juhataja

Tänavused raamatukogupäevad on läbi ja nagu ikka, pandi neile punkt maaraamatukoguhoidja päevaga. Seekord sai ligi 100 raamatuhaldjat üle Eesti kokku Haapsalus.

Pidupäevatervitustega astusid 30. oktoobril meie ette Haapsalu linnapea **Urmas Sukles** ja Läänemaa viimane maavanem **Neeme Suur**, kellest selleks päevaks oli saanud juba Lääne-Nigula Vallavolikogu esimees. Viimast tervitusest jäi kõlama mõte, et ehkki ühinenud valdades on ees suured muutused, siis loodetavasti ei ole ühtegi liitumislepingut, mis ütleks, et raamatukogusid vähendatakse. Raamatukogu laithoidmine peaks olema iga omavalitsuse jaoks elementaarne. Samas oodatakse raamatukogult ehk natuke rohkem – multifunktsionaalsus on see, mis annab pikaajalise garantii. Samas mõõnis ta ka seda, et rohkem peaks märkama ja hindama siiski igapäevast sisulist tegevust, mitte seda *muud*.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu poolt tõi tervitusi ERÜ aseesimees **Krista Visas**, kes rõõmustas selle üle, et möödunud raamatukogupäevadesse mahtus üle 200 erineva ürituse ja ettevõtmise. Samuti meenutas ta kultuuriministri sõnu raamatukogupäevade avamisel – ka Indrek Saar rõhutas raamatukogude tähtsust kogukonnakeskustena ja lootis, et haldusreformi käigus raamatukogud mitte ei kao, vaid saavad üha tähtsamaks.

Müstilisest maamärgist Haapsalu piiskopilinnusest, selle ajaloo ja tuleviku andis sõnas ja pildis ülevaate Haapsalu piiskopilinnuse juhataja **Kaire Tooming**. Esmakordselt 1279. a mainitud linnust ootavad ees suured muutused: 2019. a peaks avatama rekonstrueeritud muuseumiosa, kus saab olema kaks korrust ekspositsioonide jaoks, vaatlustorn koos treppidega ja kuhu oodatakse külastajaid astuma keskaega.

Teise pikema ettekande pidi tegema ajakirjanik ja suhtekorraldaja Aivar Viidik, aga kuna ilm ei lubanud tal Hiiumaalt üle mere tulla, siis esines tema asemel Haapsalu linnapeakanididaat **Merle Mäesalu**.

Ettekannetele pakkusid mõnusat vaheldust lõõtspillilood **Anti Nööri** esituses.

Pealelõuna möödus pidulikumalt. ERÜ maaraamatukogude sektiooni juhataja **Lea Rand** tutvustas tänavusi *Aasta maaraamatukoguhoidja 2017* nominente:

- **Tiina Hoop**
Saverna Raamatukogu juhataja
- **Tuuli Eksin**
Kirepi Raamatukogu direktor

- **Aive Sepp**
Laimjala Raamatukogu juhataja
- **Heili Nõmmets**
Aseri Raamatukogu direktor
- **Heili Tali**
Lähte Ühisraamatukogu direktor
- **Mare Ülemaante**
Vana-Vigala Raamatukogu direktor
- **Malle Pajo**
Are Raamatukogu juhataja
- **Ruth Randoja**
Taebla Raamatukogu juhataja
- **Merike Andresson**
Kolga-Jaani Raamatukogu direktor
- **Silvi Väinsalu**
Albu Raamatukogu juhataja

Aunimetuse saaja kuulutatakse välja ERÜ aastakoosolekul 2018. aasta 28. veebruaril.

Päevale panid imekauni punkti rahvusvaheliste auhindadega pärjatud **Ulrika Graubergi lauluneid**.

XVII maaraamatukoguhoidja päeva korraldasid Lääne Maakonna Keskraamatukogu ja Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, toetas Kultuuriministeerium. Suur tänu **Ilme Sepale**, **Kersti Brandtile** ja kõigile, kes andsid ilusa päeva eest oma panuse!

Aasta maaraamatukoguhoidja 2017 nominendid (vasakult): Mare Ülemaante, Malle Pajo, Tuuli Eksin, Heili Tali, Heili Nõmmets, Merike Andresson ja Tiina Hoop. Foto: Reet Olevsoo

Kividel nüüd rõõmsad näod... Fotod: Lea Rand

Alates möödunud aasta sügisest toimuvad Toila raamatukogus peaaegu iga kuu meisterdamised koostöös hea partneri Voka Avatud Noortekeskusega. Juhendaja Kaja Alasool on igaks korraks midagi uut ja põnevat välja mõeldud, mida koos lastega saaks teha. Vihulast pärit Kaja Alasoo töötab Väike-Maarja lasteaias õpetajana. Lisaks põhitööle on ta EELK Viru praostkonna lastetöö koordinaator ja just tänu sellele sattus ta ka meie kanti lastega tegelema.

Raamatukogupäevade kava kokku pannes mõtlesin, et prooviks seekord ise mõne õpitoa läbi viia. Julgust selleks andsid aastate jooksul Toila Loomakeskuses omandatud oskused.

Kolm päeva järjest olid raamatukogus koos *osavad näpud* – kahel korral lapsed ja ühel öhtul täiskasvanud. Avastasime *decoupage*’i võlumaailma ja veendusime, et selles tehnikas on vist küll absoluutselt kõike võimalik tuunida.

Esimeses lastele mõeldud õpitoas maalisime kive. Eks ole ju Toila selleks ka väga sobiv koht, sest terve meie rand on kive täis. Üks terane noormees pakkus, et järgmisel kevadel, kui ilmad soojemad, võiks ju minna otse randa ja seal maalida. Siis pole vaja raskeid kive raamatukogusse vedada. Igatahes – terve kotitais kive sai ära maalitud. Tehti nii hoogsaid pintsli tõmbeid kui ka peent graafikat, loodusvaateid ja tähistäevast, mõni natüürmört ja abstraktne taies ka teiste hulgas.

Teine lastele mõeldud õpituba oli diskopalli meisterdamine. Nagu töö käigus selgus, oli kõige raskem ülesanne vanade CD-plaatide lõikamine. Õnneks tegin selle töö laste eest ära, *muidu oleksime neid siin kolm päeva lõiganud*, nagu meie õpitubade kõige usinam osaleja, 2. klassis käiv Siim ütles.

Mitu korda väikesed sõrmed kuuma liimiga kõrvetada said, seda ei mäleta enam keegi, sest rõõm valminud disko-kuulidest kaalus selle üles. Oli see ju põnev väljakutse endalegi, sest ega päris täpselt ette ei kujutanudki, kuidas kõik lõpuks välja tuleb. Aga tulid päris toredad! Iga laps sai endale päris oma diskopalli, millega oma tuba kaunistada.

Ühiselt arvati, et kunagi võiks ikka ühe raamatukogudisko ka teha.

Pean tunnistama, et üksi töötades on selliste õpitubade korraldamine ja läbiviimine tegelikult üsna keeruline. Seda just sellepärast, et üheaegselt tuleb tegeleda nii laste kui ka teiste samal ajal raamatukogu külastavate inimestega. Aga kui see on üks võimalustest, kuidas lapsi raamatukogusse meelitada, siis tuleb seda teha. Ehk leiavad ühel heal päeval need kivimaalijad ja diskosõbrad tee ka raamatu juurde.

Mida me järgmine kord meisterdame?

Lea Rand, Toila Raamatukogu juhataja

Just nii küsisid lapsed, kui nad viimasest Toila raamatukogus toimunud õpitoast lahkusid.

Raamatukogupäevad on selleks korraks möödas. Jälgisin huviga kolleegide tegemisi ja tundub, et järjest rohkem pakutakse kirjandusürituste ja huvitavate kohtumiste kõrval ka raamatukogudes erinevaid võimalusi õpitubades ja meisterdamisringides osalemiseks.

Maalisime kive...

... ja meisterdasime diskopalle.

Fotod: Mai Põldaas

Astume raamidest välja!

Raamatukogudes on viimasel ajal palju muutusi aset leidmas. Raamatukogus saab õmmelda, pilli ja arvutimänge mängida, kogunevad erinevad huvirühmad ja peetakse arutelusid mõnikord vägagi kirjandus- ja kultuurikaugedel teemadel. Nii võib kõrvalseisja küsida: mis toimub?

Mai Põldaas, Tartu Linnaraamatukogu arendusjuht

Mõtteviis, et raamatukogud ei tähenda vaid raamatuid ja lugemist, vajab aega harjumiseks. Muidugi, raamatukogud jätkuvalt vahendavad raamatuid ja edendavad lugemiskultuuri. Raamatukogude jaoks on ikka kõige olulisem teadmiste kättesaadavaks tegemine ja seda olenemata vormist, kuidas või kuhu on teadmised parasjagu talletatud. Kunagi raiuti teadmised kivisse, tänapäeval levib info kõige kiiremini digitaalkujul. Teadmistega ümberkäimiseks, neist aru saamiseks ja

nende interpreteerimiseks tuleb olla kirjaoskaja. Tänapäevaks on kirjaoskuse mõiste laienenud ja meil tuleb olla kirjaoskaja õige mitmel moel: arvuti- ja digikirjaoskus arvutite ja e-maailmaga ümberkäimisel, info- ja meedia-kirjaoskus parimate infoallikate ning -materjalide valikul ja hindamisel, kulinaarne kirjaoskus õigel ja tervislikul toitumisel, ökokirjaoskus keskkonnaga paremal suhestumisel jne. Elementaarsest lugema ja kirjutama õppimisest spetsiifiliste valdkondlike

teadmiseni jõudmisel on raamatukogude ülesandeks kaasa aidata, et inimesed kaasaegses ühiskonnas võimalikult paremini toime tuleksid. Seega ei ole sugugi uus ega ootamatu, et raamatukogud erinevate konsulteerimiste ja nõustamiste kõrval järjest enam koolitusi jm seesuguseid tegevusi pakuvad. Näiteks enesetäiendamisel on raamatukogud ikka olnud need kohad, kuhu esmalt minna ja on seda jätkuvalt edaspidigi.

Tartus tegutsevad aktiivselt asumiseltsid ja kogukonnaliikumine on populaarne teema.

Teadmised tekivad ja levivad mitmel moel, vahel väga ootamatultki võib inimest nn *heureka*-hetk tabada. Kuna tänapäevased tehnilised lahendused võimaldavad inimestel paindlikult toimetada ja aega vastavalt kasutada, siis väärtustab kaasaeg loomingulist, koos- ja aktiivset tegutsemist. Uusi teadmisi hangitakse koos mängides, arutledes, meisterdades, õppides. Sellisteks olukordadeks sobivad raamatukogud ideaalselt ja on oma võimalusi ka üha enam ära kasutamas. Sotsiaalteadlaste hinnangul on raamatukogud ühed turvalisemad paigad millegi uudse, eksperimenteerivaga tegelemiseks, sest nt erinevalt koolist ei hinnata raamatukogus õppimisprotsessi ja igaüks saab avastada ning õppida endale sobivas tempos ja mahus. Üle maailma on raamatukogudes asuvate tegevustubade arv jõudsalt kasvamas, kuid kõige rohkem on neid praegu Põhja-Ameerikas. See fenomen on pälvinud uurijate tähelepanu, nagu ka tegevustubades tehtava tulemused.

Tegevustube (*Makerspace*, *Makerlab*) võib vaadelda kui edasiarendusi klubilises tegevuses, raamatukogu käsitlemisel koolitajana Eesti kontekstis ka kui üleminekuastet. Spetsialistid hindavad tegevustube kui rikast õppekeskkonda, kus toimub osalejatevaheline koosavastamine ja -õppimine. Tegevustoad toovad kokku huviliste kogukonnad, toimub vastastikune õpetamine ja õppimine ning kogemuste vahetamine. Tegevustubades saab alustada päris lihtsate vahenditega (nt mitmesugused paberist ja vildist meisterdamised), kuigi suuremat tähelepanu pälvivad keerukamad ja kallimad seadmed (3D-printerid, -skännerid, laserlõikurid, õmblusmasinad jt). Tartu Linnaraamatukogus oleme alustanud mõlemal moel ja omadest kogemustest julgeme ettevõtmisi teistelegi soovitada. 2017. a varakevadel alustasime 3D-printerite ja õmblusmasinatega, mis järjest enam kasutamist leiavad. Saame öelda, et teenused on hästi vastu võetud. Teavitame, oleme teinud koolitusi ja kuuleme-näeme, et neid teenuseid peetakse vajalikuks. Näiteks on õmblemise õpitoad kokku toonud seltskonna, kes tahaks regulaarselt koos käima hakata ja nii alustabki meil 2018. a algusest Annelinna harukogu õmblustoas õmblusing. Igaks juhuks kohe lisan, et raamatukogu ei kavatse hakata pakkuma õmblusteenust, vaid

Õmblemise õpitoad on kokku toonud seltskonna, kes tahaks regulaarselt koos käima hakata.

Kui raamatukogud on avatud oma kogukondade tarbeks, siis võib iga huviline küsida, kas tema jaoks leidub seal midagi ja kui juhtumisi mitte, siis ise mõne klubilise ettevõtmise eestvedajaks asuda. Lähiajal plaanime selles osas mitmekülgse vabatahtlike tegevuse käivitada.

oma kasutajatele vajalikke teenuseid ja abivahendeid. Nii õmblusmasinad kui 3D-printerid on andnud meile innustust hankida järgmisel aastal järgmisi masinad ja tegeleda selle teemaga edasi.

Tegevustoad viivad meid kogukondadega läbikäimiseni. Raamatukogu on kui kohtumispaiak avalikus (linna) ruumis – siin on kõik ühtmoodi tere tulnud ruumi ja teenuseid kasutama. Sellest tulenevalt sobib raamatukoguruum hästi erinevateks kogunemisteks ja kogukondade kokkusaamiskohaks. Tartu Linnaraamatukogus käivad kirjandusklubide kõrval koos fotoring, lemmikloomaklubi, kunstiklubi, laumängu- ning meisterdamishuvilised jt. Huvist lähtuva kooskäimise ja -tegutsemise kõrval toimub ka elukohajärgne ühistegevus. Tartus tegutsevad aktiivselt erinevad asumiseltsid ja kogukonnaliikumine on populaarne teema. Üks pikaajalisem ja raamatukoguga tihedat koostööd tegev ühendus on Tammelinna Selts. See ühendus kasutab raamatu-

koguruume ja -võimalusi oma ürituste tarbeks, kuid raamatukogu osaleb partnerina ka seltsi erinevates ettevõtmistes (kogukonnapäevad, kohvikute päev jt). Igas linnaosas ei ole meil harukogu ja nii üritame kaasa lüüa ka *pop-up* ettevõtmistega (meisterdamised, laumängud, raamatuvahetus, rannavarustus jt). Natuke teistsuguste ettevõtmiste ja oma ruumidest väljaminekuga pälvib raamatukogu uutmoodi tähelepanu. Muuhulgas on meil siin lastega meisterdamisel heaks ja populaarseks abivahendiks osutunud paberi- ja vildilõikamise masin, mille abil mitmesuguseid töötube läbi viia.

Kui raamatukogud on avatud oma kogukondade tarbeks, siis võib iga huviline küsida, kas tema jaoks leidub seal midagi ja kui juhtumisi mitte, siis ise mõne klubilise ettevõtmise eestvedajaks asuda. Lähiajal plaanime selles osas mitmekülgse vabatahtlike tegevuse käivitada. Tartu Linnaraamatukogus oleme rõõmsad, kui meie juures

leiavad lähitulevikus tegutsemispaiga muusika- ja filmihuvilised, tehnika-, aiandus- ja õmblemishuvilised ning miks mitte paljud teisedki huvirühmad. Lapsed on meil hästi kaasatud, raamatukogus leiavad aga järjest mitmekülgsemat tegevust ka noored ja täiskasvanud.

Koostegutsemiste kõrval on endiselt alles ka kõik omaette tegutsemise võimalused. Oleme suures ruumikitsikuses, kuid kavandame ruumide ümberpaigutusi selliselt, et vastavalt soovile oleks võimalik vaikselt süveneda või siis rühmas arutada ja selgitada. Tänapäevaste rahvaraamatukogude teenuste mõte ongi mh pakkuda inimestele meeldivaid ja rohkem või vähem arendavaid ettevõtmisi. Raamatud lugemiseks, filmid vaatamiseks, õmblusmasinad õmblemiseks – hulk võimalusi omandada ja arendada kasulikke teadmisi ning oskusi.

Muudatused teenuste pakkumises vajavad ka nende viimist potentsiaalsete vajajateni. Mitte ainult meie siin Eestis pole nõrduinud, et inimesed ei ole kursis tänapäevaste raamatukoguteenuste võimalustega, vaid nii on see kõikjal maailmas. Lahenduseks on mitmekülgsem, sh ühine teavitamine. Viimasest ajendatult liitusime me sel suvel rahvusvahelise liikumisega *Get Outside the Lines* ehk *Astu raamidest välja*,

mille raames kõik liitunud raamatukogud üle maailma (vt www.getoutside-thelines.org) korraldavad septembri teisel nädalal nn *raamidest välja*-üritusi oma raamatukogu külastajatele ja kogukonnaliikmetele. Ettevõtmise mõte on ühine kampaania, mis pööraks laiemat tähelepanu sellele, kuidas raamatukogud ja neis tehtav on viimasel ajal muutunud ning muutumises.

11.–17. septembrini toimus Tartu Linnaraamatukogus mitu üritust, mis tutvustasid lähemalt meie uusi teenuseid. 11. ja 13. septembril tutvustati tehnikakirjanduse saalis noortele 3D-printimise vigureid – andsime *käed külge*-põhimõttel teada, mida täpselt meie masinatega teha saab. 13. ja 15. septembril jagasid kogenud õmblejad overlokõmblemise nippe meie Annelinna harukogu õmblustoas ja tehnikakirjanduse saalis. Üheskoos on vahva meisterdada ja mängida: mida kõike vahvat saab lõikamismasinat kasutades paberist ja vildist teha! Koos mängides leiti uusi sõpru, laiendati teadmisi ja omandati oskusi ning vilumusi. 15. septembril jätkus meie Tammelinna harukogus juba kuuendat hooaega lauamänguhuviliste kooskäimine. 17. septembril osalesime *pop-up*-teenustega Tähtvere kogukonnafestivalil. Meiega koos sai meisterdada ja mängida, kuid osaleda

ka nn rohevahetuses, taime raamatu vastu vahetamises ja seda niipidi, et taim meilt ning raamat meile.

Osalesime selles liikumises üritusega, mida oli terve nädala jagu, kuid osaleda võib ka kasvõi ühe üritusega. Pälvisime Tartus soovitud laiemat tähelepanu ja leidsime oma teenustele uusi kasutajaid. Nii jäime oma selleaastase kogemusega rahule ning plaanime 2018. a-l taas osaleda. See tõttu kutsume ka teid, head kolleegid, kaasa lööma; astume üheskoos *raamidest välja*!

3D-printimine võlub.

Nn rohevahetus tähendab taime raamatu vastu vahetamist: taim raamatukogult ja raamat raamatukogule.

Milline on raamatukogu mõju? Teenusekvaliteedi uuringust Rahvusraamatukogus. II osa

Kai Välbe, RR-i teenindusosakonna juhtiv spetsialist

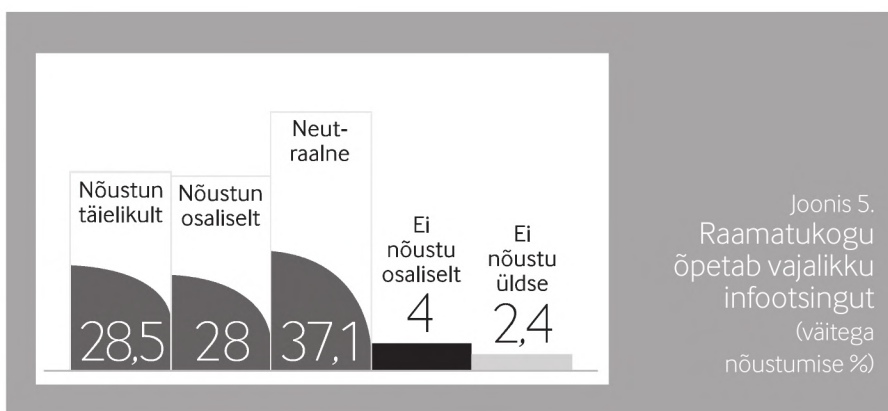
Kõik raamatukogud on sillaks teadmiste ja inimeste vahel, mõjutades tuhandete kasutajate elu ja sellega ka ühiskonda. Kõrge teenusekvaliteediga luuakse selleks paremad eeldused.

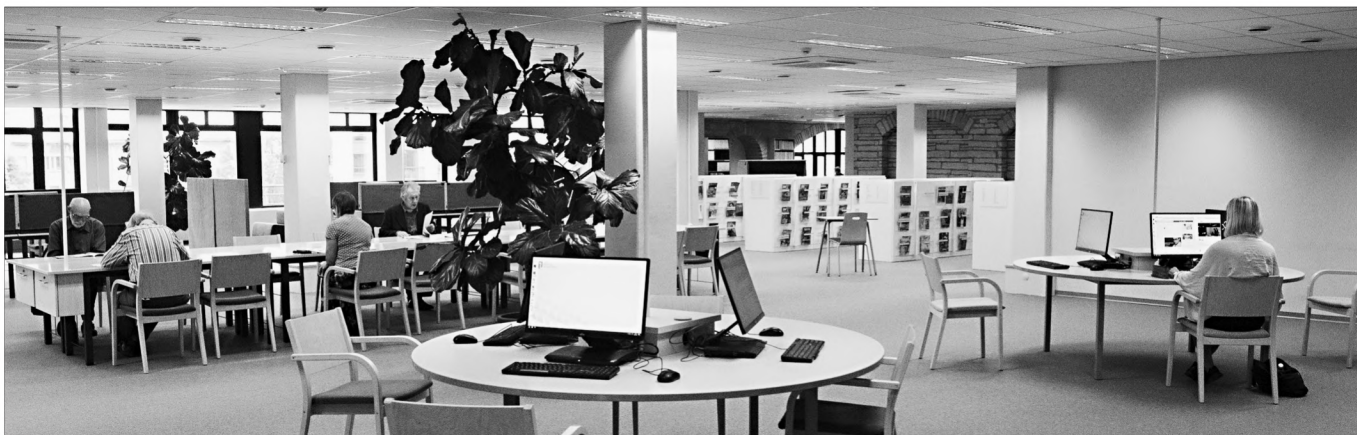
RK eelmise numbri veergudel alustasime lugejauuringu *Teenusekvaliteet Eesti Rahvusraamatukogus: 10.–23. oktoober 2016* tutvustamist. Mingem nüüd teemaga edasi ja vaadake, mida saadi selle uuringuga teada raamatukogu kui infootsingukoolitaja kohta ning heitkem pilk ka uuringu järeldustele.

Raamatukogu õpetab vajalikku infootsingut

Raamatukoguhoidjatena usume, et raamatukogu kui koolitaja roll, eriti infootsingu õpetamisel on üldiselt teada. Ka see on ju oluline raamatukogu mõju valdkond ning selle väitega nõustus täielikult 28,5% vastanutest (485 inimest; vt joonis 5).

Kasutajatest **üle poole** arvas, et raamatukogu koolitustel õpetatakse vajalikku infootsingut. Selle väitega

Humanitaarsaal sai sellel aastal värske ilme.

nõustus täielikult või osaliselt 56,5% ehk 962 inimest. Neutraalseks jäi, järelikult ei osanud sellele hinnangut anda 37,1% vastajatest (632 inimest). Teisalt – vaid 108 inimest (6,4%) ei nõustunud, et raamatukogus õpetatakse vajalikku infootsingut. Raamatukogu mõju kasutajatele infootsingukoolitajana võib nende andmete põhjal hinnata tagasihoidlikumaks kui see oli eelmise näitaja (raamatukogu kui infoallikas) puhul. **Tulemusega võib antud tingimustel rahule jääda**, sest eks ongi tegu küllalt spetsiifilise funktsiooniga, mis puudutab väiksemat hulka inimesi. See on valdkond, millele saab tulevikus veelgi enam panustada.

Naiste ja meeste arvamused erinevad vaid 2% võrra (58% naisi ja 56% mehi on väitega täielikult ja osaliselt nõus).

Vanusegruppidest nõustuvad väitega, et raamatukogu õpetab infootsingut, loomulikult eelkõige **vanema generatsiooni** esindajad (61% nii 50–59-aastaste kui ka üle 60-aastaste rühmas; vt joonis 6). Kõige väiksem hulk, kes väitega nõustub, on 40–49-aastased (53%). Selle vanusegrupi hulgas on ka kõige rohkem neutraalseid (41%). See on loogiline, sest selles vanuses on sissejuhatav haridustee sageli lõppenud, stardipauk uuteks väljakutseteks pole veel kõlanud ning saab kesken-

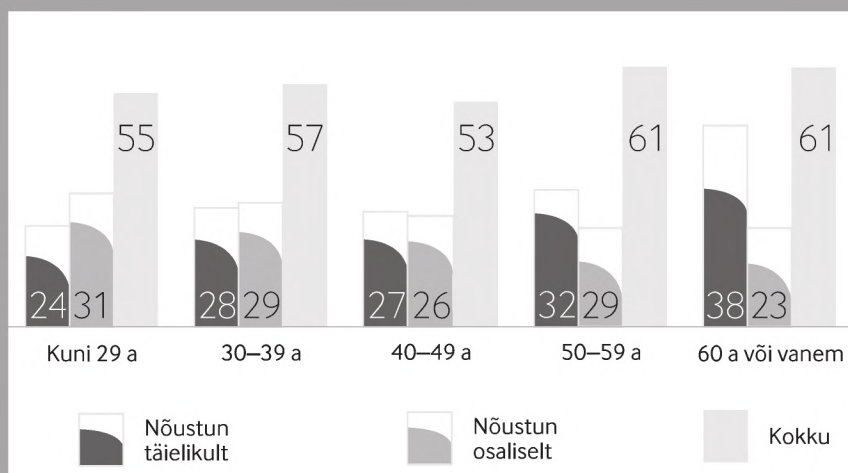
Naiste ja meeste arvamused erinevad vaid 2% võrra (58% naisi ja 56% mehi on väitega täielikult ja osaliselt nõus).

duda teistele tähtsatele tegevustele elus, näiteks laste kasvatamisele ja rahateenimisele.

Tegevusalade kaupa on väitega nõus-olijaid peaaegu kõigis kategooriates üle poole (vahemikus 54–60%) vastajatest (vt joonis 7). On näha, et vaid teadlaste/doktorantide sihtgrupis on neid veidi alla poole (48% ulatuses täielikult ja/või osaliselt nõus). On meeldiv, et kõige suurem veendumus selle väite õigsuses valitseb **õpilaste** seas (täielikult nõus 43%, osaliselt nõus 21%, kokku 64%). Ka pensionäride meelest on see väide õige (kokku 62%). Kõik teised sektorid ja tegevusalad nõustuvad väitega vahemikus 54–60%.

Joonisel 8 on toodud väitega *Raamatukogu õpetab vajalikku infootsingut* nõustumine **töö-, õpingu- või huvivaldkondade esindajate kaupa** kasvavas järjekorras. Kõige rohkem on selle väitega nõus **muusikahuvilised** (kokku 64%), järgnevad meditsiini (62%) ja humanitaarteaduste (60%) ning põllumajandus-, aiandus- ja metsandus-

Joonis 6.
Raamatukogu õpetab vajalikku infootsingut
(väitega nõustumise % vanusegrupi)

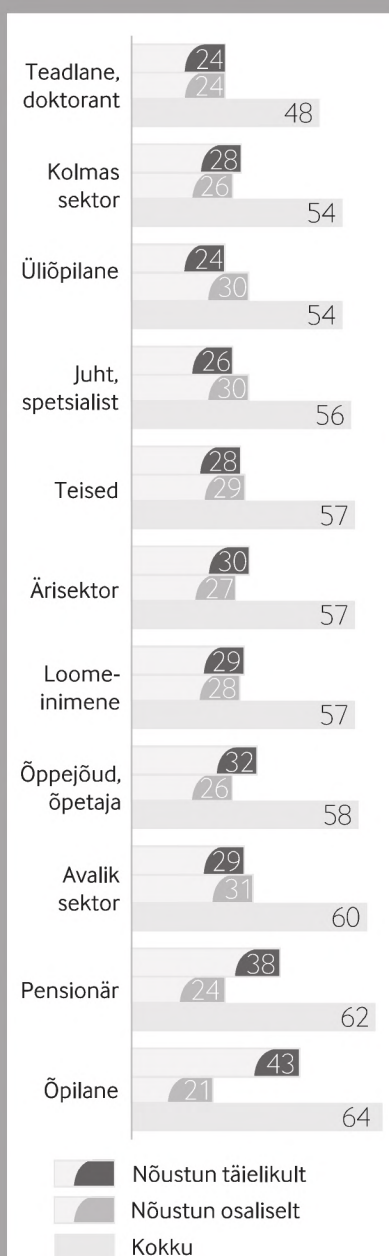
huvilised (samuti 60%). 55–59% kunsti-, tehnika-, loodus- ja täppisteaduste jt huvivaldkondade esindajate meelest on väide õige. Kõige vähem on selle väitega nõusolijaid õigus- ja sotsiaalteadlaste hulgas, kuid ka nendest 54% nõustuvad täielikult (26%) või osaliselt (28%).

Seega nõustub üle poole kõigi siht-rühmade esindajaist väitega, et raamatukogu on mõjusaks infootsingu-koolitajaks. Siiski viitab neutraalsete vastuste suur osakaal arenguvõimalustele raamatukogus infootsingu ja sellega seonduva õpetamisel, et oma positiivset mõju veelgi suurendada.

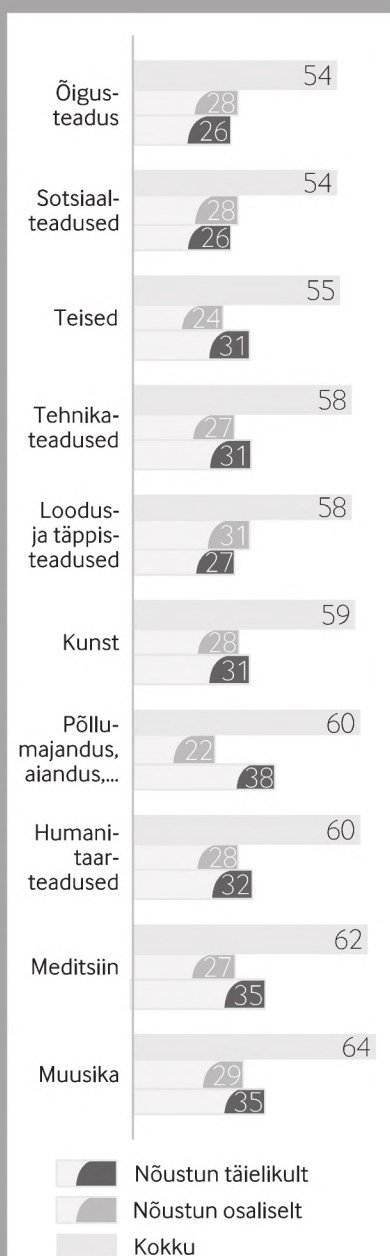

Raamat on au sees.

Joonis 7.
Raamatukogu õpetab vajalikku infootsingut (väitega nõustumise % tegevusalade esindajate hulgas)

Joonis 8.
Raamatukogu õpetab vajalikku infootsingut (väitega nõustumise % huvivaldkondade esindajate hulgas)

Näiteid vabadest vastustest, illustreerimaks raamatukogu mõju:

1. Kui ise ei saa hakkama, siis töötajate abiga olen asja selgeks saanud.
2. Tase on hea!
3. Безусловно. Я начала более продуманно подбирать слова для поиска и это упростило мне работу и с гуглом.
4. Kunagi (2012. a) käisin teie tasuta infootsingu päevadel ja nendest oli abi. Küllastuse korra ajal oleks suuremat (ja individuaalset) õpetust tahtnud küll liiast.
5. Kui osaleda teatud infotundidel, siis võib väitega nõustuda.
6. Olen käinud mingil arvuti kasutamise koolitusel. Olin üks ja sellele vaatamata koolitus toimus. Sain teada üht-teist huvitavat, mida enne ei teadnud.
7. Olen osa võtnud Digari kasutamise koolitusest, sellest oli abi.
8. Olen märganud, et sageli viiakse läbi vastavaid koolitusi või nõustatakse küllastajaid, kes otsingul abi vajavad.
9. Jah, õige, sest vist koolis ja mujal sa sellist õpetust ei saa.
10. See osa tööst on väga hästi, koolituspäevi võiks rohkem olla.
11. Jah, üsna tihti on võimalik osaleda infotundides.
12. Mina olen õppinud Estrit ja Digarit kasutama.
13. Raamatukogu õpetab eeskätt oma teenustega seotud infootsingu oskusi. Pean seda õigeks lähenemiseks, raamatukogu ei peagi kõike katma.
14. See väide kehtib eriti siis, kui inimene otsib infot võõrkeeles.
15. Olles läbinud Eesti Rahvusraamatukogu raamatukoguhoidjate kutsekoolituse, ei jää üle muud kui täielikult nõustuda!:-))

Humanitaarsaalis on nüüd paremad töötingimused.

Mis segab raamatukogul infootsingu-koolitajana maksimaalselt kasulik olla:

1. Otseselt infooskuseid minu kogemuses ei õpetata. Tuleb ise hakata katsetama ja küll siis ajapikku tuleb. Eraldi õpetust kui sellist mulle teadaolevalt ei toimu. Küll saab teenindajatelt abi paluda.
2. Ei ole kunagi seda kogenud, olen oskused omandanud mujalt.
3. Puudub kogemus, et raamatukogu antud teenust pakub. Pigem tegelevad õpetamisega haridusasutused.
4. Mind ei ole õpetanud, ent ilmselt pole ma osanud küsida.
5. Inimene ise peab ka ju pingutama vajaliku info leidmisel.
6. Kas pole osanud küsida või pole pakutud, aga olen sellega alatihti hädas.
7. Pean tulema õppima.
8. I have never taken courses or know of courses offered at the library.

Sihtrühma(de) kõrge rahulolu raamatukogu-teenus(t)ega viitab, et kasutajad on saanud kasu ja väärtuslikku mõjutust.

9. Kui ma ei suuda raamatukogu e-keskonnaga toime tulla, saan alati abi. Aga üldiselt peaks inimene ennast eelnevalt infootsingu võimalustega kurssi viima, et raamatukogutöötajad ei peaks olema inimese isiklikud arvutiõpetuse õpetajad.

10. Laiskus ja tehnika tõrjumine takistab!

Mõju järelenduslikud tõendused

Artikli I osas (vt RK 5/2017, lk 10–15) mainitud mõjustandardis (EVS-ISO 16439:2016) märgitakse, et kõrvuti andmetega, mida kogutakse regulaarse statistika või tulemusindikaatorite jaoks, on raamatukogu potentsiaalse mõju kindlakstegemiseks tähtsad ka kasutajate rahulolu-uuringud. Kuigi rahuolu iseenesest ei tähenda otsest mõju, võib see luua eelsoodumuse mõjutuseks ja on mõjule vastuvõtlikkuse aluseks. Sihtrühma(de) kõrge rahulolu raamatukoguteenus(t)ega viitab, et kasutajad on saanud kasu ja väärtuslikku mõjutust. Rahulolu-uuringud teavitavad raamatukogu selle kasutajate hinnangutest ja annavad informatsiooni raamatukogu teenuste arendamiseks. Veelgi enam: on võimalik järeldada, et mida suurem on rahulolu raamatukoguteenusega, seda suuremat mõju see isikule, kogukonnale või tervele ühiskonnale osutab. Raamatukogu, sh RR, ei peaks kasutajate rahulolu enda teada jätma, sest selles väljendub raamatukogude olulisus tänapäeva maailmas.

Kõige üldisemas plaanis võib tõdeda, et RR-i 2016. a laiaulatusliku uuringu

käigus saadud teenusekvaliteedi tulemused näitavad kasutajate rahulolu raamatukogu teenustega. Samas töid kasutajad välja arendamist vajavaid momente nii konkreetsetel küsitud teenuste kui ka raamatukoguteenuse kohta üldiselt.

Esiteks. Rahvusraamatukogu kasutajad on a-il 2011–2016 raamatukoguhoones tehtud uuendused heaks kiitnud ja omaks võtnud. Selle tõenduseks on asjaolu, et kriitilise kvaliteediga indikaatorite arv on võrreldes viie aasta taguste tulemustega kahenenud miinimumini. Täpsemini oli 2016. aastal vaid üks näitaja, elektrooniliste infoallikate kättesaadavus väljaspool raamatukogu (kodu- või tööarvutist), mis näitas lünka alla –1,0. Seega on tänu uuendustele raamatukogu mõju kasutajatele isegi suurenenud (mittekasutajatele oleks vaja eraldi uuringut).

Teiseks. Tulemused näitasid selgelt, et e-raamatukogu teenuste kasutamine on suurenenud, sest vajadus nende järele on kasvanud ja teadlikkus nende kasutamise kohta paranenud.

Tulemused näitasid selgelt, et e-raamatukogu teenuste kasutamine on suurenenud, sest vajadus nende järele on kasvanud ja teadlikkus nende kasutamise kohta paranenud.

E-teenuste puhul vastusevarianti *ei oska öelda* kasutanuid oli 2011. a-ga võrreldes 12,8% vähem, st teadlikkus e-teenustest on paranenud. See ei tähenda loomulikult, et saavutatud tasemel võiks seisma jääda, sest olukord pole kaugeltki oodatud tasemel ning e-teenused vajavad endiselt arendamist ja tutvustamist.

Personali roll ei ole seoses e-teenuste kiire arenguga küll kuhugi kadunud, vaid on endiselt raamatukogu tähtsamate teenuste hulgas, kuid on tõsiasi, et kasutajad tahavad ja oskavad ennast ka n-ö ise teenindada.

Teenindamas on Mari Reimal.

Uuringust tuli välja, et kui e-teenuste kasutamine on kasvanud, siis samas on kohati veidi kahanenud ootused raamatukogus pakutavatele teenustele. Raamatukogult oodatakse vähem, kogetud kvaliteet on aga endiselt kõrge. Lõhe ootuste ja kogetud kvaliteedi vahel (teeninduskvaliteedi näitajad) on tänu sellele muidugi vähenenud. Hinnangud raamatukogu n-ö põhifunktsioonidele nagu nt kogude sisu ja kättesaadavaks tegemine, teenindusprotsess ning mugav füüsiline ja elektrooniline keskkond olid enamasti positiivsed. Mõnede harvemini kasutatud teenuste kohta, nt gruppitööks vajalikud ruumid, RVL ja näitustegevus oli teadmatus suurem. Loodetavasti töötas küsitlus nende teenuste tõhusa reklaamina ja raamatukogu mõju saab suurened.

Kolmandaks. Raamatukoguhoidjate teeninduskvaliteedi näitajad on endiselt kõrgel tasemel, eriti puudutab see kogetu põhjal raamatukogutöötajate asjatundlikkusele antud hindeid. Uuringu tulemused näitasid, et ootused raamatukogu personalile ei ole siiski enam teenuste hierarhia konkurentsitus tipus nagu viis aastat tagasi. Personali roll ei ole seoses e-teenuste kiire arenguga küll kuhugi kadunud, vaid on endiselt raamatukogu tähtsamate teenuste hulgas, kuid on tõsiasi, et kasutajad tahavad ja oskavad ennast ka n-ö ise teenindada. Samas hindavad nad teeninduse efekti kõrgelt, olles kogenud RR-i teeninduse taset. Saadud rahulolu võib nimetada üheks raamatukogu mõju väljenduseks.

Veel fragmentaarseid tähelepanekuid mõjust sihtgruppidele

- Raamatukogu mõju on endiselt kõrge kesk- ja vanemaealiste kasutajate hulgas, seda näitas juhtide ja spetsialistide suurem osakaal vastajate hulgas. Noored, tudengialised (kuni 29-aastased) oleksid eelistanud vastata rohkem nutiseadmesõbralikule küsimustikule.
- Kuigi naisi on lugejate hulgas rohkem, käivad mehed raamatukogus naistest endiselt sagedamini. See ei ole viie, isegi kümne aasta jooksul muutunud. Naised kasutavad e-teenuseid veebi kaudu meestest veidi sagedamini.
- Teadlastele ja doktorantidele pole raamatukogu külastussageduses võrdseid: vähemalt korra kuus astub neist raamatukogust läbi 60%, nende külastussagedus veebi kaudu on eriti tihe (68% kasutab raamatukogu e-teenuseid pidevalt).
- Heameelt valmistab, et õpilased on e-teenuste tundmises suure sammu edasi astunud, sest 14% on vähenenud nende osakaal, kes ei kasuta raamatukoguteenuseid veebis.
- Raamatukoguhuone külastussagedus ei sõltu kasutaja huvivaldkonnast. Veebi kaudu on aga paljud hakanud e-teenuseid rohkem kasutama, nt 5% sotsiaalteenuste huvilistest.
- Märkimisväärseks peab tunnistama tõsiasja, et ootused teenuseid tutvustavale reklaamile on hüppeliselt suurenenud, kasutajad eeldavad selle

head taset tunduvalt rohkem kui viis aastat tagasi.

- Kasutajakogemuse alusel saab RR-ile anda hea hinnangu, sest kõikide teenuste hinnangute keskmine oli **5,51** (7-pallises süsteemis *väga hea* ja *üsnähe* vahel). RR peab hoidma oma tugevaid ja mõjusaid külgi, mille hulgas on *kroonijuveele*: teeninduskvaliteet (kõik personaliga vahetu kontakti näitajad) ja raamatukoguhuone mugavad töötingimused.
- Rõõmu teeb, et kuigi ootused raamatukogule kui kultuurikeskusele seoses kunstinäituste, teaduskonverentside, kontsertide ja kohtumisüritustega olid suhteliselt madalad, moodustus siin kõige väiksem tajutava kvaliteedi lünk. Teiste sõnadega – kogemus ületas sageli ootusi.
- RR-i teenusekvaliteet on üldiselt kõrge, sest **kõikide teenuste kohta kokku on lünk keskmiselt –0,63**. Muidugi ilmnevad erisused teenuste ehk indikaatorite vahel ning loomulikult on igal sihtrühmal omad erisused. Nendel eripäradel pole käesolevas artiklis kahjuks ruumi peatuda.

Kokkuvõtteks avaldab RR kasutajate meelest positiivset mõju nende individuaalsele heaolule, olles tunnustatud infoallikana parandanud nende edukust õpingutes ja tööelus ning muudeski pädevustes. Uuringust on võimalik ammutada palju kasulikku infot, mil moel raamatukogu arendada, et see mõju oleks veel tulemuslikum. Lugejauuringu *Teenusekvaliteet Eesti Rahvusraamatukogus: 10.–23. oktoober 2016* täistekst on kättesaadav RR-i kodulehel (www.nlib.ee/uuringud/).

Kairit – visa visionäär Luunja mailt

KAIRIT ALVER kuulutati 28. veebruaril toimunud ERÜ kõnekoosolekul tiitli *Aasta maaraamatukoguhoidja 2016* võitjaks. Kairit on Luunja valla keskraamatukogu, Lohkva Raamatukogu direktor. Käisime fotograaf Teet Malsroosiga teda otsimas juba septembris. Nägime siis Luunja valla kolmest raamatukogust kaht, aga intervjuu jäi toona saamata. Kairit Alveriga õnnestus meil kohtuda mõni nädal hiljem Tallinnas, Eesti Lastekirjanduse Keskuses, kuhu ta oli tulnud täienduskoolitusele.

Mihkel Voldi intervjuu Kairit Alveriga
Fotod: Teet Malsroos

Kairit, Teid tunnustati sel aastal tiitliga *Aasta maaraamatukoguhoidja 2016*. Mida see tunnustus Teile tähendab?

Vastutust, tänulikkust, rõõmu ja töötahet.

Töötate raamatukoguhoidjana alates 1991. aastast. Kogu selle aja olete olnud tööl Luunja valla raamatukogudes – kõigepealt Luunjas, seejärel Lohkvas. Kuidas Te raamatukogunduse leidsite ja nägite, et see ongi Teie rada?

Raamatukogu on koht, mis meeldis mulle juba lapsepõlves. Meie külaraamatukogu juhatajana Luunjas töötas Helju Hallap, kes oskas suurepäraselt raamatuid huvitavaks teha. Raamatukogu juures tegutses lastele *sõprade klubi* ja peale kooli läksin tihti raamatukokku. Mulle meeldis raamatukogu lõhn, selle lõhna sees sai palju põnevat tehtud. Minu kooliajal pidime tegema ka ÜKT-tunde. Minu jaoks oli oluline

preemia, kui sain osad oma tunnid teha proua Helju juures raamatukogus. Vanematesse klassidesse jõudes läks suhtlus raamatukoguga järjest tihedamaks. Peale keskkooli lõppu ei saanud ma Tartu Kõrgemasse Kunstikooli sisse, olin kurb ja mõnda aega nn töötu. Proua Heljul tekkis samal ajal aga vajadus lisatöötaja järele ja ta tegi mulle ettepaneku tulla 0,5 kohaga tööle. Olin nõus ajutiselt raamatukogus töötama, kuniks uuesti kooli lähen. Eluseigad, tervis ja kõik muu, mis elukäigu määravad, tekitasid aga olukorra, milles viibin praegu – ajutisest on saanud vägagi püsiv töö ja armastus. Armastus raamatukogutöö vastu pugus väga tasahilju ligi, ühel päeval oli see olemas. Nüüd olen ma väga õnnelik, ma teen tööd, mida armastan. Tekib tunne, et proua Helju teadis seda juba toona...

Kui Te 1991. a Luunja Raamatukogus tööd alustasite, siis saite peatselt juhatajaks ja olite seal 2008. a-ni. Siis tulite Tartu linna piiril asuvasse Lohkvasse raamatukogu juhatajaks, 2012. aastast olete aga Lohkva Raamatukogu, Luunja valla keskraamatukogu direktor. Keskraamatukogu struktuuriüksused asuvadki sellest ajast kolmes asulas – lisaks Lohkvale ka Luunjas ja Kavastus. Mis on Teile juhirolli kandes kõige tähtsam?

Kõige tähtsam on, et mina kui juht suudaksin luua sellise töökeskkonna, kus töötajal on turvaline ja mugav viibida.

Kes aitab Luunja valla keskraamatukogu komplekteerimisel?

Tartumaa keskraamatukogu Kõrveküla Raamatukogu koos oma komplekteerimisosakonnaga. Põhiline pakkuja on siin Rahva Raamatu e-keskkond,

samuti Varraku ja Erseni kuupakkumised. Kasutame veel sooduspakkumisi, antikvariaate ja inimeste annetusi.

Mil määral saavad harukogud otsustada kirjanduse tellimise üle?

Harukogud otsustavad täielikult oma tellimuste üle ise. Harukogudes töötavad asjalikud raamatukoguhoidjad, kes suhtlevad ju igapäevaselt oma lugejatega ja teavad nende soove ja ootusi kõige paremini.

Rääkigem ka sellest nn Langi nimekirja alusel tellimisest. On see Teie hinnangul mõjunud raamatukogudele positiivselt või on siin ka midagi, mis häirib?

Langi nimekirjad puudutavad nn riigi raha, mille eest raamatukogudele teavikuid soetatakse. Positiivne on see, et meie külaraamatukogudes on kodumaise kirjanduse paremik ja rohkem kultuuriajakirjandust. Negatiivne on aga see, et suur osa kultuuriajakirjandusest külaraamatukogu lugejat siiski ei kõida, ehkki raamatukoguhoidjad ju proovivad lugejaid suunata. Raamatute osas see teinekord õnnestub, ajakirjanduse osas siiski mitte.

Kui palju teil e-raamatuid kasutatakse?

No ei kasutata üldse.

Luunja valla keskraamatukogu kasutab URRAM-it. Olete te selle raamatukogusüsteemiga rahul?

Ei ole rahul. U2 meeldis väga, uus versioon on kohmakas. Piltlikult öeldes tundub uus süsteem töövahendina nagu oleks hajumuspäraste ovaalsete ja mugavate käärade asemel sulle kandiliste käepidemetega ja ebamugavad töökäärud kätte antud.

Millest tunnete oma praegustes ruumides kõige rohkem puudust?

Ruumist enesest. See kitsikus on aga sundinud meid nutikusele. Nutikus aitab leida võimalusi, et kui kuidagi ei saa ega mahu, siis kuidagi ikka saab.

Lõpetasite Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias raamatukogunduse ja infokeskkondade eriala 2006. a. Mida on need õpingud Teile andnud?

Viljandi koolis õppimine oli lõbus. Oli väga raske, aga samas ka lõbus. Kool ise oli seestpoolt kuidagi suurem kui maja väljast tundus. Õppimiseks loodu oli kõik väga paigas. Koolist sain paljudele tuttava teadmise, et ma siiski ei tea veel midagi, aga nüüd ma vähemasti tean, kust otsida. Olen tänulik

paljudele õppejõududele, kes suutsid eksternatuuris õppivaid inimesi koolitada. Mati Muru, Ilmar Vaaro, Janek Kraavi, Valle-Sten Maiste, Aivi Sepp – aitäh teile!

Milline on Luunja vallas raamatukogu ja koolide koostöö?

Koostöö koolidega on ülivajalik. Raamatukogud on koolidele abilised ja vahendajad.

On teil Luunja vallas kogemusi ka lugemiskoortega?

Lugemiskoerad on käinud meie valla raamatukogudest Luunjas ja Lohkvas. Mõlemil korral olid kaasatud kõrvalolevad lasteaiad. Meie valla lasteaiad on väga toredad ja tegusad. Lasteaedade kasvatajad otsivad ise usinalt raamatukogudega koostöö ja haakumise kohti. Kõigi valla lasteadeade rühmad on meie raamatukogutundide korrapärased külastajad. Lasteadeade lapsed soovivad raamatukogu tutvustada ka oma vanematele ja vanavanematele. Tullakse mitme põlvkonnaga ja hakatakse lugejateks. Lemmikpäevad on muidugi laupäevad, kui on nn linnapäev ja ühiskülastus on plaanitud ka raamatukokku.

Mis on Teie arvates lastega tegelemisel kõige olulisem?

Lapsed on väga ausad. Kui sul endal silm ei sära, ei suuda sa ka lapsi ära võluda.

Mis asi on RamsiK?

RamsiK on Lohkva raamatukogu lastetund, kus lastel on võimalik leida huvitavat tegevust raamatute, kunsti, meisterdamise, teatri jms kaudu. RamsiK toimub iga kuu viimasel laupäeval. Uuel aastal on plaanis õppekäigud Tartu muuseumidesse ja teistesse tarkadesse kohtadesse. RamsiK on laste sõber ja alustas tegevust kohapeal tekkinud vajadusest.

Teil on Lohkvas ka loovustuba. Kuidas selle tegemiseni jõudsite ja mida seal tehakse?

Lohkva Loovustoa eestvedajaks on väga pühendunud kogukonnaliige, kes terve esimese õppeaasta juhendas lastega tegelemist tasuta. Loovustoa moto on *Loovus on arengu eeldus. Meil pole valesid vastuseid, elegant võib olla roosa ja liblikas võib kanda saapaid!* Loovustoa perenaine on Gärri Käsi, kelle tegevust lapsed ja vanemad väga hindavad. Esimesel õppeaastal oli loovus-

toas üks grupp, kes käis Gärri juures korra nädalas. Teisel õppeaastal on grupe juba kaks ja koos käiakse kaks korda nädalas. Loovustoa tegutseb veel skaudiring, mille juhendajateks on kaks Luunja vallast pärit tublit Hugo Treffneri Gümnaasiumi õpilast – Kristina Keerdo ja Kerli Unt. Nende skaudiklubisid kutsutakse *Seikluslikud Surikaadid*. Loovustoa ja valla raamatukogude ühistevõtte laienemise tulemusena loodi oktoobrikuus ühine MTÜ, Luunja Raamatukogude Tegevuste Selts. Seltsi eesmärk on pakkuda valla erinevas vanuses kogukonnaliikmetele erilaadseid tegevusi ja *taasluua 1908. a loodud Luunja Raamatukogu Seltsi kaasaegsel moel, järgides ja kandes toonase seltsi eesmärke ja põhimõtteid*. Esimeseks ettevõtmisteks olid marditrall lastele ja koduloohuviliste klubilise kooskäimise alustamine.

Kui sageli annate välja Karl Eduard Söödi nimelist lasteluulepreemiat?

1988. a-st antakse Luunja mail igal aastal välja Karl Eduard Söödi nimelist lasteluulepreemiat. Preemia määratakse eelnenud kalendriaasta jooksul ilmunud loomingule. Luulepreemia algatamise idee on pärit Luunja raamatukogu toonaselt juhatajalt Helju Hallapilt ja Toivo Ärtiselt, kes kuulus raamatukogu juures tegutsenud raamatukogusõprade ringi. Materiaalsed kulutused võttis esialgu enda kanda Luunja sovhoos, hiljem võttis selle vabatahtliku kohustuse üle Luunja vallavalitsus. Pikka aega on preemia sisulise külje eest hoolt kandnud Luunja Keskkool. Luunja valla kirjanduspäevad on pühendatud luulepreemia pidulikule üleandmisele koos piduliku kontserdiga.

Mida kujutavad endast kultuurineljapäevad?

Kultuurineljapäevad algatas valla kultuurimaja direktor Toomas Aru, kes praeguseks on meie mailt lahkunud ja tegus juba järgmise kultuurimaja juhtimisel Harjumaal.

Kultuurineljapäevadel toimus vallas alati mõni kultuuriüritus. Korra kuus oli neljapäevak Lohkva raamatukogus. Raamatukogu neljapäevak tähendas kohtumist kirjanikuga, mida modeeris Toomas Aru ja rahastas Eesti Kultuurkapital. Lugejate hulgas olid kohtumised väga oodatud. Kohtumise juhatas alati sisse raamatukoguhoidja Lea Tali koostatud kirjaniku *elav sõna*,

kus raamatukogu etlejad kandsid ette põimiku kirjaniku loomingust. Nii mõnigi kord tekitas põimik meie külaliskirjanikes elevust ja nad väitsid, et kuulevad oma tekste esimest korda niimoodi ettelootuna. Toomas Aru ettevõtmist jätkame uuel aastal, esimeseks ürituseks on *Luunja kirjanikud Luunjas*, mis sisuliselt tähendab meie vallaga seotud kirjarahva tutvustamist. Seekord viime neljapäevakud ka teistesse valla raamatukogudesse, kaasates piirkondade lasteaiad. Luunja lasteaeda tuleb külla meie vallas sündinud Anti Saar ja Kavastusse noorkirjanik Anett Tuisk. Lohkvasse tuleb külla aga Toomas Aru ise, kaasas vastilmunud luulekogu. Proovime Toomase vääriliselt vastu võtta. (Naerab.)

Kas Luunja valla raamatukogud pakuvad koduteenindust?

Koduteenindusega tegeleb meie vallas kõige usinamalt Kavastu raamatukogu. Paljuskki on koduteeninduse vajadus paikkonnast. Kavastu alevik on suhteliselt väike ja paljud elavad keskuselt eemal. Elanikud on eakad, kelle liikumisvõimalused piiratud – siit ka suurem ootus kohalikule raamatukogule.

Kui aktiivsed olete Luunja vallas RVL-teenuse pakkumisel-kasutamisel?

RVL-teenus on vajalik ja rohkelt kasutatav teenus, ennekõike oma valla raamatukogude vahel.

Jagame raamatukogude kogusid peamiselt ajaviitekirjanduse osas. Peamine teenusepakkuja on Lohkva raamatukogu, kuna tema kogu on suurim ja võimaldab seda. RVL-i tellime ja pakume ka maakonna teistele raamatukogudele. Lugejale on teenus reeglina siiani tasuta olnud. Soovitud raamatud liiguvad läbi maakonna keskraamatukogu koos uute teavikute pakkidega või raamatukogutöötajate käekottides. (Naerab.) Ainuke probleem sellise teenuse juures on lugeja ooteaeg, mis mõnikord võib olla terve kuu. Siiani on selline süsteem töötanud. Kui peaks juhtuma, et enam ei tööta, siis otsime uusi lahendusi.

Alates 2009. a-st tegutsete siin Lohkvas renditud ruumides, sest teie senised ruumid läksid lasteaia väljaehitamiseks. Millise raamatukogu loomisest unistate?

Unistan raamatukogust, mille ruumid on planeeritud raamatukogu tarvis; mis on liikuv, kergesti muudetav, huvitav. Moodulitega, kodune, disainitud, inimsõbralik, sisemiselt erinevate lahendustega, mitu korrust, lastele oma *koopad*... Töötajatele mugav.

Kas olete oma raamatukogudes lugejailt uurinud, mida nad olemasolevaist raamatukoguteenustest arvavad?

Lugejauuringud jäävad aastate taha, aga plaanis on. Arengukavast tulenevalt teeme ülevallalise uuringu järgmise aasta kevadel.

Milliseid uusi ettevõtmisi plaanite?

Lõime MTÜ Luunja Raamatukogude Tegevuste Selts, koduloohuvilistele algas uus ring, uued on ka käsitööringid, saabusid uued tagastuskastid, on uusi mõtteid koostööks lasteaedade ja koolidega. *RamsiKu* uued tegemised – õppereisid. *Aidakino* samuti: me hakkame kord kuus filme näitama.

Millised peaksid Teie meelest olema rahvaraamatukogud lähitulevikus?

Rahvaraamatukogu sõnas peitub sõna, milline võiks olla üks rahvaraamatukogu – *rahva oma*. Külaraamatukogu on oma küla nägu ja seda otseses mõttes. Raamatukogu maal teenib oma kogukonda temale võimalikul moel. See on olemas võimalustest, külaharva ootustest, need armsad koostegemised sõelutakse koos välja. Paindlikkus ja hoolivus. Mulle väga meeldib, kui kodukoha raamatukogu ongi nagu

sinu koduraamatukogu – teatud mõttes stabiilne ja samas muutustes. Muutustes just lugeja poole, talle vastu tulles, tema ootusi aimates, koos käies. Raamatukogu sisaldab kõike, mis on seotud kultuuriga. Mis on aga kultuur, selle üle veel vaieldakse. (Naerab.) Raamatukogu on see koht, mis on alati sulle avatud ja ootab sind. Ootab sind siis, kui sul on head ajad ja ootab sind siis, kui sul on halvad ajad. Raamatukogu ei anna hinnanguid, vaid toetab sind, toetab sinu inimeseks olemist.

Mis on see, mida ei peaks Teie arvates raamatukogudes olema?

Raamatukogu võiks olla stabiilne selles mõttes, et kiiresti muutuva hetkemoe, trendiga mitte kaasa minna. Raamatukogu võiks olla see armas ja heas mõttes vanamoodne asutus, mille väärtus on ette teada. Raamatukogu ei peaks edasi kandma pinnapealsust, ükskõiksust, hoolimatust.

Mida näete raamatukogus olevat kõige tähtsama?

Kõige tähtsam on inimene. Lugeja on inimene. Raamatukoguhoidja on inimene. Ka kõik muu konstruktsioon seal ümber on inimesele. Raamatud, ruum jne.

Millega Te enne raamatukogundusse tulemist tegelesite?

Raamatukogundus on mu esimene töökoht. Luunja raamatukokku läksin tööle peale Luunja Keskkooli lõpetamist. Tookord uskusin, et ajutiselt. Järgmise aasta veebruaris saab seda *ajutist* juba 28 aastat.

Rääkigem Teie harrastustest ka.

Millega Te oma akusid laete?

Minu *akupangad* asuvad aias, metsas ja koduloomades.

Millist kirjandust lugeda armastate?

Viimaste aegade lemmikraamatud on peamiselt krimijutud, hetkel loen põhjamaade krimikirjandust ja Harglat. Suur lemmik on veel ajalooline romaan.

Kes on Teie lemmikirjanikud?

Meeldib Waltari, meeldib Wilde. Eesti kirjandusest Mats Traat ja Mehis Heinsaar. Luuletajatest Emily Dickinson ja Doris Kareva.

Täna Teid intervjuu eest väga!

Soovin Teile ja Teie tegusale kollektiivile edu!

Luunja Raamatukogus on hoiul Liivi Muuseumist pärit, Robert Rathke valmistatud tiibklaver, mis kuulus Richard ja Alo Ritsingule.

Kreekast tarkust püüdmis. Foto: Kristina Pai

LIBER 2017

Euroopa Teadusraamatukogude Assotsiatsiooni (LIBER) 46. aasta-konverents toimus 5.–7. juulil Kreeka ülikoolilinnas Patrases ning kandis nime *Libraries Powering Sustainable Knowledge in the Digital Age*.

Ülikoolilinnakus toimunud üritusel oli seekord vähem osalejaid kui aasta eest Helsingis (340 delegaati *versus* 550). Eestist osalesid Martin Hallik, Andres Kollist, Liisi Lembinen, Karmen Linask, Lilian Neerut, Kristina Pai, Külli Solo, Kristel Veimann ning Kairi Felt. LIBER-i president Kristiina Hormia-Poutanen rõhutas oma avakõnes koostöö tähtsust ja toonitas, et oluline on laiendada LIBER-i võrgustikku, kuhu täna kuulub üle 400 raamatukogu 41 riigist. Kõrvuti IFLA-ga panustab ka LIBER usinalt uue strateegia väljatöötamisele a-iks 2018–2022 ning koostab soovitusi *Open Access*-kirjastamiseks. Konverentsil oli 8 ettekandesessiooni, mis keskendusid parima praktika, strateegia, digitaal-humanitaaria, personali arendamise, raamatukogude tulevikurolli ja tegevuse mõõtmise, autoriõiguse ja organisatsioonikultuuri teemadele.

Kairi Felt

Eesti mäluasutuste suveseminar 2017

Selle aasta suveseminar *Digitekkeline pärand ja osaluskuultuur* toimus 29.–30. augustil puhkekeskuses Villa Andropoff Valgeranna külas Audru vallas Pärnumaal.

Kahepäevasel seminaril saadi ülevaade, kuidas mäluasutused digitekkelist pärandit koguvad, säilitavad ja kättesaadavaks teevad. Uurisime, mis on osaluskuultuur ning jagasime kogemusi kasutajate osalemisest digitaalse ainese kogumisel, näituste koostamisel ja kogukonna edendamisel. Töötubades arutlesime, kuidas inimesi veelgi enam ja tulemuslikumalt mäluasutuste tegemistesse kaasata. Seminaril teisel päeval rääkisime, milliseid huvitavaid tegevusi ja võimalusi pakuvad raamatukogud, muuseumid ja arhiivid lastele ja noortele neile pühendatud kultuuriaastal *Mina ka!*. Traditsioonilisel *E-paraadil* tutvusime uudsete e-lahendustega. Seminaril osalesid muuseumide, arhiivide, raamatukogude, Eesti Rahvusringhäälingu, kõrgkoolide, ministeeriumide jt kultuuri-pärandi valdkonnas tegutsevate asutuste töötajad, kokku 93 osalejat. Täiendavat infot saab esitlustest, mis on kättesaadavad aadressil www.nlib.ee/index.php?id=28363.

Hela Ojasaar

Laura Kipper esinemas, Janne Andresoo modereerimas. Foto: Külli Solo

Projektikonkursi Raamatukogud-muuseumid-noored seminar Rahvusraamatukogus

6. detsembril toimus RR-is seminar, millel tutvustati ERÜ projektikonkursi *Raamatukogud-muuseumid-noored* raames toetuse saanud tosinat vahvat projekti erinevaist Eesti paigust.

Riidaja kummituslugude ja pärimuste projektist kasvas välja mulgi kultuuri huviring, Ahjal etendati *Väikest Illimari*, Lügänu noored käisid piirilinnas Narvas fotojahil, Valga noored aga kohalikus muuseumis ja raamatukogus aardejahil. Võhma raamatukoguüöl kohtuti jutuvestjaga, Türi Muuseum sõidab koos noortekeskusega lasteasutustele külla, et mängida koostöös valminud õppemängu. Kurtina raamatukogu kõrvale parki loodi lugemispesa, Raikkülas aga andsid noored ise välja raamatu *Rahapaja rada*. Liivi Muuseumi eestvedamisel valmis animatsioon *Rändaja* (youtu.be/F7o5nZsep5I) ja Tallinna noored võistlesid lugemisteamisel videokonkursil (valminud videod: www.youtube.com/channel/UC4dj5ihD9rtckCNwobsA6-g/). Tartus valmistasid ja esitlesid noored antiikmoest inspireeritud tulevikumoodi, Tarvastus õpetas Sass Henno eneseväljendust ja lõi kohapeal toreda räpi (youtu.be/4MnyfGWp7Ao). Kõlama jäi mõte, et ühisprojektid andsid tugeva aluse noortekeskuste ja mäluasutuste edaspidisele koostööle. Projektikonkurss sai teoks tänu Kultuuriministeeriumi toetusele, kokku esitati konkursile 42 taotlust, millest rahuldati 12.

Piia Salundi

IFLA 2017

Katre Riisalu, ERÜ juhatuse esinaine

IFLA selleaastase, 83. kongressi võõrustajaks oli Poola linn Wrocław. II maailmasõja ajal 70% ulatuses hävinud Wrocław vanalinn ning imeline katedraalisaar on kaunilt taastatud. Linna eripäraks on kesklinnas iga nurga peal piiluvad miniatuurised päkapikud, kes esindavad 1980. aastate kommunistliku poliitika vastast liikumist.

Osalejaid oli tänavusel kongressil üle 3100, delegaate oli rohkem kui saja kahekümnest riigist. Nädala jooksul toimus 247 istungit, kus sõna said rohkem kui 500 esinejat. Esmakordselt toimus avamise otseülekanne, mida jälgis 30 000 raamatukoguhoidjat üle maailma. Seekordsel kongressil oli tunda, et pikkade traditsioonidega (järgmisel aastal täitub 90 aastat IFLA asutamisest) ja hiiglaslik organisatsioon on muutumas. Tavapärasest tunduvalt rohkem toimus nn lauarutelusid. Muljetavaldavad olid istungid, kus osalejaid 300–400 ning kõik pandi laudade ümber kaasa rääkima ja

arvamust avaldama. Ühingu istungitel tekkis tunne, et IFLA – see olemegi meie, raamatukoguhoidjad erinevatest maadest. Ka IFLA viimase aasta jooksul ellu kutsutud suurprojektid kinnitavad seda:

- **Global Vision** – arutelud raamatukogude tulevikuvisioni üle toimuvad demokraatlikus ja kaasavas vaimus. Toimunud on kuus regionaalset töötuba ning igas riigis valmib konkreetse maa raamatukoguhoidjate arvamusest kokkuvõtte. IFLA usub, et koos ja ühtsena suudavad raamatukogud muutustega kohaneda. Järgmisel aastal tehakse vahekokku-

võtted ning lõplik dokument valmib 2019. a-ks.

- **IFLA Library Map of the World** – sel kevadel alguse saanud pilootprojekti kutsuti osalema ka ERÜ. See on palju enam kui kaart statistiliste andmetega: eesmärk on raamatukogude eest kõnelemisel kasutada võrreldavaid andmeid ja näidata raamatukogude rolli ühiskonnas (vt <https://librarymap.ifla.org/>). Järgmises etapis oodatakse raamatukogude edulugusid videote vormis.

IFLA-l on kanda unikaalne ja erakordne roll just rahvusvahelisel tasandil, rääkida kõigi oma liikmete eest nii

Aafrikas, Ameerikas, Aasias kui ka Euroopas. Et aru saada ja mõista liikmete ootusi organisatsioonile, on IFLA juhatusel aasta lõpus kavas läbi viia ka vastav küsitlus.

Tähelepanekuid ettekannetest ja teemadest, mis minu jaoks kõlama jäid:

- Omajagu oli kongressi kavas **Poolaga** seotud teemasid, mis on ka igati mõistetav. Digiteemade jaoks on Poolas loodud spetsiaalne ministeerium, plenaaristungil kõneles Poola digistrateegiast peaministri nõunik **Krzysztof Szubert**. Tarõhutas, et digitaalne revolutsioon ei alga sugugi mitte tehnoloogiast, vaid inimeste mõtlemisest. Poola digistrateegias on põhitähelepanu teenustel, infrastruktuuril, oskustel ja turvalisusel. Korduvalt mainis ta Eestit ning seda, kui olulised on meie EL-i eesistumise ajal digiteemad.
- **Poola Raamatukoguhoidjate Ühing** asutati 1917. a ning on ka IFLA asutajaliige. Ühingul on 7000 liiget (raamatukoguhoidjaid on Poolas ca 28 000), esindatud on kõik raamatukogutüübid, aga ka tudengid ja õppejõud. Sarnaselt ERÜ-ga valmis 2009. a ühingu esimene arengukava, kus kirjas prioriteetsed tegevused ning suunad. Alates 2004. a maikuust toimuvad Poolas üleriigilised raamatukogupäevad. Ligi poole Poola 10 000 raamatukogu lugejaskonnast moodustavad alla 24-aastased, kes kasutavad raamatukogu eelkõige kohtumispaigana.

Krista Visas ja BücherboXX
Foto: Katre Riisalu

Soome koolituskogemus ütleb, et koolitusi tuleb toetada, ka selliseid, mis on *fun*, panustada tuleb meeskonnatöösse, kasutada sisemisi eksperte ning välja minna rutiinsest keskkonnast.

- **Infoteeninduse istung** pühendati lugude rääkimisele. Täna sel päeval, info ülekülluses, kui saadakse tohutul kõikvõimalikke sõnumeid, on oma lugu see, mis eristab. Infot antakse edasi eelkõige emotsioonidega, mitte sõnadega. Lugude rääkimine seob aja, ruumi ja inimesed ning aitab meil paremini aru saada endist ja sellest, mis on meie ümber. **Erik Boekesteijn** Hollandi Rahvusraamatukogust rõhutas, et raamatukogud koguvad, jagavad ja aitavad inimestel lugusid luua. Ja kui raamatukogud seda ka edaspidi teevad, siis on nende tulevik kindel ning seda ka sõltumata IT-arengutest. Tuleb jutustada kohalikke lugusid ning kaasata kasutajaid.
- Aina aktuaalsemaks muutub **lugemis- ja kirjaoskuse** teema, biblioteraapia ning ettelugemine. See tundub küll elementaarne, aga tänu lugemisoskusele suudame õppida, tehnoloogiat kasutada, saame võimaluse suhelda teistega, lahendada probleeme, tänu lugemisoskusele on maailm meie ees lahti.
- **Professionaalne pädevus**, pidev erialane täienduskoolitus on raamatukoguhoidjate igapäevaelu loomulik osa. Siinjuures on oluliseks motivatsioonitegur – raamatukoguhoidja enda soov juurde õppida, areneda ja kolleegidega suhelda. Sõnum meile kõigile on ikka see, et enesetäiendamise eest vastutame me ise, aga see peab toimuma tööandjaga koostöös. Soome koolituskogemus ütleb, et koolitusi tuleb toetada, ka selliseid, mis on *fun*, panustada tuleb meeskonnatöösse, kasutada sisemisi eksperte ning välja minna rutiinsest keskkonnast. Suhtumist ja mõtteviisi on võimalik muuta vaid raske tööga. Eelkõige on raamatukoguhoidja esmane roll suhelda ja vastata küsimustele.
- Hea on teada, et ka Hollandi raamatukoguhoidjate **vanuseline koosseis** on suhteliselt sarnane Eestiga – pea 50% töötajatest on vanuses 50–65 ning 20–25-aastaseid on alla 5%. Et tuua noori raamatukoguhoidjaametisse,

käivitati 1,5-aastane koolitusprogramm, mille raames 15 noort inimest saavad ettekujutuse ja oskused tööks kogukonna raamatukoguhoidjana (*community librarian*), kes peab olema hea suhtleja, kogukonna ühendaja, teadmiste jagaja ning kooslooja. Õpitakse enesejuhtimist, eestvedamist, kuidas käivitada projekte ja õpetada inimesi.

Mõned uued, kohati ka ootamatud teenused ja projektid, mis kongressi ajal tähelepanu äratasid:

- Wrocławski Linnaraamatukogu koostöös linnavalitsuse ja kirjastusega lõi populaarse kriminaalromaani põhjal nutirakenduse (*Mock: The Past Returns – A City Game*), kus põneva süžee käigus saab tutvust teha ka 1930. a-te Wrocławiga. Esimese tunniga saavutas see rakendus 300 allalaadimist.
- Inglismaa raamatukogudes korraldatakse traditsiooniliste ürituste kõrval ka veiniohtuid, *Suvefitnessi* ja *Raamatubingot*.
- Ameerikas tutvustatakse e-raamatuid kohvikus, suhkrupakil kohvitassi juures.
- Norras viiakse raamatute ja lugemise juurde *Poesia*-masina abil.
- Poola Jaworznie piirkonna keskraamatukogu pakub lugejatele mugavusteenust – võimalust raamat ette tellida ja raamatukogu pakiautomaadist 24/7 kätte saada.
- Helsingi Linnaraamatukogu *App Pocket Library* pakub tavapärase laenutamise ja pikendamise teenuse kõrval ka võimalust laenata sõbra käes olev raamatukoguraamat endale lugemiseks, seda vahepeal raamatukokku toomata.
- Kopenhaageni Linnaraamatukogus toimub igal kolmapäeval kl 8.30 ühislaulmine raamatukogu fuajees.

Lõpetuseks mõte Norra Rahvusraamatukogu direktori **Aslak Sira Mhyre** ettekandest: *Raamatukogu missioon on raamatud ja teadmised; raamatukogu on kultuuriinstitutsioon ja palju enam kui teenindusasutus; raamatukogu on koht, kuhu inimesed tahavad tagasi tulla.*

Terminitööst meil ja Lätis

ERÜ terminoloogiatoimkonnal on juba aastaid olnud tavaks saada kokku kaheksal korral aastas, et arutada raamatukogunduse ja infotöö valdkonna terminiküsimusi ning täiendada raamatukogusõnastikku. Oktoobris kohtume oskuskeeleseminaril. Lisaks oskuskeelepäevale jäi sel aastal oktoobrisse teinegi oluline sündmus – nimelt olid toimkonna esimees Kalju Tammaru ja sekretär Piret Pärigma kutsunud Läti Rahvusraamatukogu korraldatud konverentsile *Raamatukoguteaduse ja seotud alade terminoloogia: teooria ja praktika*. 6. oktoobril toimunud konverentsil esines Piret Pärigma ettekandega raamatukogunduse terminitööst Eestis ja tutvustas raamatukogusõnastikku.

Piret Pärigma

RR-i terminoloog, ERÜ terminoloogiatoimkonna sekretär

Riias konverentsi ettekandeid kuulates võis tõdeda, et probleemid ja küsimused on meil naabritega sarnased. Terminiloome põhiküsimustena võib välja tuua järgmist: kas kasutada ka sünonüüme; kas eelistada oma- või võõrsõnu; mida üldse terminina käsitleda, sest kõik võõrkeelses erialases tekstis kasutatavad sõnad ei ole kindlasti terminid, need võivad olla vaid konkreetse autori loodud sõnad või sõnaühendid mingi mõiste tähistamiseks. Rõhutati, et tõlkides on vaja süüvida eelkõige terminiga tähistatud mõiste või nähtuse sisusse, mitte tõlkida pelgalt sõnu. Oluline on ka terminite fikseerimine ja terminibaaside kättesaadavaks tegemine, sest kui terminid on kuskil juba fikseeritud, kaob ära kord juba defineeritud mõistetele uute terminite loomise vajadus.

Konverentsil kõlanud küsimused ei olnud aga kõik pelgalt vaid termino-

loogiat puudutavad, vaid ka üldisemat kultuurilist laadi: nt kas me kasutame rääkides mõisteid nagu *missioonid* ja *visioonid* või *eesmärgid* ja *tegevused*, kas meid külastavad *kasutajad* või *lugejad*, kas me *koolitame* või *harime*? Viimase puhul ilmneb erinevus küll rohkem inglise keeles (*training* vs *educating*).

Erinevalt Eestist on alates 2011. a-st Lätis raamatukogud, arhiivid ja muuseumid terminoloogiatoeks ühinenud ning neil on ühine toimkond. Lätlased on sellise korraldusega väga rahul, sest tegutsetakse ju samade eesmärkide nimel, mitmed tööprotsessid on ühised. Nagu meiegi, soovivad lätlased kaasa- ja terminitöösse rohkem erialainimesi, kuigi rõõmustav on see, et neil osalevad terminitöös ka erialatudengid.

Lätis juhib ja koordineerib terminitööd Teaduste Akadeemia terminoloogiakomisjon, millel on ligi 20 valdkondlikku allkomisjoni. Valdkondliku

allkomisjoni moodustamise algatamise õigus on valdkonna ministeeriumil, Läti Teaduste Akadeemial ja teistel huvitatud institutsioonidel. Raamatukoguterminoloogia allkomisjoni loomise idee algatajaks oli Läti Rahvusraamatukogu.

Info- ja dokumentatsiooniterminoloogia allkomisjoni nime all tegutsetakse alates 2011. a oktoobrist. A-il 2000–2011 oli selle allkomisjoni nimeks raamatukoguteaduse, bibliograafia, raamatu- ja infoteaduse terminoloogia allkomisjon, a-il 1969–2000 raamatukoguteaduse ja bibliograafiaterminoloogia allkomisjon.

2006. a loodi Läti Rahvusraamatukogu, Riigiarhiivi ja muuseumi koondatakse asutuse koostöös sidusandmebaas *Arhiivid, raamatukogud, muuseumid*. Erialainimeste seas väga hinnatud andmebaas suleti aga 2012. a tehnilistel põhjustel. Kui Läti Rahvusraamatu-

kogu 2016. a uude hoonesse kolis, võimaldasid sealse tehnoloogilised uuendused terminibaasi arendada ja taasavada see aadressil <http://termini.lnb.lv/>. Selles terminibaasis on leitavad ka akadeemia poolt veel kinnitamata terminid. Läti Teaduste Akadeemia andmebaasi *AkadTerm* (<http://termini.lza.lv/term.php>) lisatakse terminid siis, kui Läti Teaduste Akadeemia terminoloogiakomisjoni info- ja dokumentatsiooniterminoloogia allkomitee on kinnitanud, et terminid vastavad Läti terminiarendamise nõuetele ning on need heaks kiitnud.

9. oktoobril leidis RR-is aset XII oskuskeelepäev. RR-i ja ERÜ terminoloogiatoimkonna koostöös korraldatavat seminari toetas Haridus- ja Teadusministeerium *Eestikeelse terminoloogia programmi (2013–2017)* kaudu. Rõõm oli tõdeda, et (oskus)keelehuvilisi oli nii palju, et registreerimine tuli koh-tade täitumise tõttu juba palju päevi enne seminari sulgeda ning RR-i väike konverentsisaal sai rahvast täis.

Oskuskeelepäeva avaettekande pidas riikliku programmi *Eestikeelse terminoloogia programm (2013–2017)* juhtkomitee esimees **Kadri Sõrmus**,

kes tutvustas terminoloogiateggevuse koordineerimise ja rahastamise tulevikku. Tallinna Ülikooli teaduskeelekeskuse juhataja **Peep Nemvalts** rääkis, kuidas mõistet terminiga tähistada, rõhutades, et ekslikult arvatakse tihti, et mõiste ja termin on üks ja sama, kuigi mõiste on see, mida me termini ehk oskussõnaga tähistame. **Arvi Tavast** rääkis keelekorpuste loomisega kaasnevatest autoriõigusest tulenevatest probleemidest ning tõstatas küsimuse, mida tuleks teha, et saaks koguda võimalikult palju eestikeelseid tekste autoriõigusega pahuksisse sattumata. Sellest, kuidas imetajad eestikeelse nimetuse saavad, rääkis eestikeelsete imetajanimede komisjoni liige **Lauri Lutsar**.

Euroopa Komisjoni kirjaliku tõlke peadirektoraadi eesti keele osakonna peaterminoloog **Tiina Pai** rääkis, kuidas vajadus eestikeelsete terminite järele ilmneb tihti just Euroopa Komisjoni tekste tõlkides. Tõlgitud dokumentide kõrval on nende töö teiseks suureks väljundiks IATE andmebaas, kuhu lisatakse aastas vähemalt 950 terminit. Tihedat koostööd tehakse ekspertidega Eestis, eriti Eesti Keele Instituudiga.

Raamatupidamise oskuskeele hetke-seisust andis ülevaate **Jaan Alver**. Hr Alver tõi välja, et majanduse vallas kasutatakse tihti terminitena omaloomingulist sõnavara ning esineb palju toortõlkeid, mis näitab, et põhjalikult ei süüvita sellesse, mis mõiste taga pesitseb. Raamatupidamise põhimõistestik on meil alates 2017. a-st aga õnneks enam-vähem korrektne.

Tallinna Polütehnikumi meedia erialaosakonna juhataja **Marko Levin** kõneles uue meedia eestikeelsete oskussõnade vajadusest. Levin tõi välja, et terminitest ja sõnavarast arusaamine ning nende kasutamine sõltub palju kultuuriruumist ja vanusest. Meil kasutatakse trükitehnoloogia alal palju ingliskeelseid termineid ning paljudel neist eestikeelseid vasteid ei olegi. Segadust tekitavad ka kujundust, graafilist disaini puudutavad tõlkeraamatud, milles on otsetõlgete tõttu mitmeid nn värdsõnu, nt *värvi penetratsioon* ja *pealepanemise aparaat*.

Lõpetuseks üleskutse *Raamatukogu* lugejaile: kui teist kellelgi on huvi terminitöö vastu, siis ERÜ terminoloogiatoimkond võtab meeleldi enda ridadesse uusi liikmeid.

Eesti Raamatukogu- hoidjate Ühing ootab juhatusse uusi liikmeid!

ERÜ igal liikmel on õigus valida ja olla valitud ERÜ juhtorganitesse – palun kasutage seda võimalust ning esitage tegusaid kolleege ühingu juhatusse.

2018. a üldkoosolekul valitakse ERÜ juhatusse kolmeks järgmiseks aastaks kolm juhatuse liiget.

Tegevuse lõpetavad Tuuliki Tõiste, Heli Priimets ja Piia Salundi. Kuni aastani 2020 jätkavad juhatuses esinaine Katre Riisalu ning liikmed Gerli Lehemets, Kristina Pai, Ülle Siska, Krista Visas ja Asko Tamme.

Kandideerimise eelduseks on soov rääkida kaasa raamatukoguhoidjatele olulistel teemadel ning motiveerida ennast ja teisi olema aktiivsed, muutustele avatud kogukonnaliikmed, kasuks tuleb hea algatus- ning otsustusvõime.

Esildise koos kandidaadi kirjaliku nõusolekuga palume saata hiljemalt **15. jaanuariks 2018. a** ERÜ bürosse (Tõnismägi 2, 10122 Tallinn, e-post: ela@nlib.ee).

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu üld- ja kõnekoosolek toimuvad 28. veebruaril 2018. a Eesti Rahvusraamatukogus.

Aleksander Sibulale pühendatud erialapäev keskendus autoriõigusele

3. novembril 2017 toimus Tallinna Keskraamatukogus XII Aleksander Sibulale pühendatud erialapäev *Autoriõigus ja digitaalne sisu raamatukogudes*. Ettekanded tõid raamatukoguhoidjateni uusima info, kõige uuemad arengud autoriõiguse valdkonnas. Erialapäeval kuulutati välja Aleksander Sibula stipendiumi 2017. a stipendiaat.

Andrea Ruud, Tallinna Keskraamatukogu e-raamatukogu spetsialist

Tallinna Keskraamatukogu annab Aleksander Sibula stipendiumi välja a-st 2004. Stipendiumiga soovitakse motiveerida raamatukogunduse eriala üliõpilasi ja kaasa aidata raamatukoguhoidjate eriala järelkasvule raamatukogudes. Stipendium määratakse ühele õppetöös edukale ja ühiskondlikult aktiivsele raamatukogunduse erialal õppivale üliõpilasele. 2017. a pälvis stipendiumi Tartu Ülikooli infokorralduse tudeng **Mervi Lilleoja**.

Kaasajal on informatsioon ja autorite looming kasutajale kättesaadav erinevate kanalite vahendusel, järjest olulisemad on kirjandus- ja heliteosed ning filmid digitaalsel kujul. Raamatukogude ülesanne on muutustega kaasas käia, et oma lugejatele kõike seda vahendada, olenemata teoste või infoallikate formaadist. Raamatukogud on muutunud ka kohtumispaigaks ja huvitegevuse toetajaks ning selle rolli täitmiseks pakuvad raamatukogud arendavaid mänge suurtele ja väikestele lugejatele. Raamatukoguhoidjad juhendavad lugejaid info otsimisel, õpetavad leitud infot kasutama või teistega jagama, mistõttu on vaja tunda erinevate litsentside piiranguid ja kasutusõigusi.

Erialapäev algas autoriõigust tutvustavate ettekannetega. Vandeadvokaat **Toomas Seppel** advokaadibüroost Hedman Partners rääkis teemal *Raamatukogude teoste vaba kasutuse õigused ja Creative Commonsi litsentsid*. Ettekanne andis ülevaate, mis on autoriõigus ja kellele autoriõigused kuuluvad ning millistel tingimustel tohivad raamatukogud autorikaitse all olevaid teoseid kasutada. Tartu Ülikooli võrdleva õigusteaduse lektor **Mario Rosen-**

tau ettekanne *Tarkvara autoriõigusest tulenevatest piirangutest ja õigustest raamatukogudele ning e-lugerite ja videomängude kasutamisest ja laenutamisest raamatukogus* andis ülevaate tarkvara puudutavatest piirangutest. Arvutitarkvara kaitstakse nagu kirjandusteoseid, kuid võrreldes kirjandus- ja heliteostega seab autoriõiguse seadus tarkvara kasutamisele rangemad piirangud.

Autoriõigus sotsiaalmeedias oli advokaadibüroo Legal Room juristi **Keit Kuke** ettekande teema. Sotsiaalmeedia on muutunud oluliseks osaks meie igapäevaelust. Uuringud väidavad, et keskmine inimene veedab päevas ligikaudu kaks tundi sotsiaalmeediat kasutades. Üheks tänapäeva suuromaks valemiks nimetatakse linnukese panemist kasti, millega kinnitatakse eri portaali kasutustingimuste lugemist. Samuti on sotsiaalmeedia suuresti jagamispõhine, mille loosungiks on saanud lause *Sharing is caring*.

Ettekandes vaadati, kuidas sobitub see alles viimase paarikümne aasta jooksul loodud kirev maailm kokku autoriõigusega, mille juured ulatuvad palju kaugemale minevikku ning mis üldjuhul eeldab luba teise autori teose kasutamiseks. Keit Kukk rääkis, mida peidavad endas eri sotsiaalmeedia-platvormide kasutustingimused ning kuidas otsustada, millise sisu, sh fotode ja videote jagamine on sotsiaalmeedias lubatud. Lisaks andis ta ülevaate, kuidas mõjutab autoriõigusi teose loomine töösuhetes olles, sest tööülesannete raames loodud tekstide ja fotode autoriõigus kuulub tööandjale.

Erialapäeva teise poole teemad tõid publikuni raamatukoguhoidjad, puudutades raamatukogude tegevusi

autoriõiguse ja e-raamatute valdkonnas. Eesti Muusikakogude Ühenduse esinaine, Tallinna KRK muusikaosakonna juhataja Kaie Viigipuu-Kreintaal tutvustas Rahvusvahelise Muusikaraamatukogude, -arhiivide ja -dokumentatsioonikeskuste Ühenduse (IAML) autoriõiguse komitee poolt läbiviidud uuringut *Copyright 2017*. See uuring oli IAML-i juurde hiljuti taasloodud autoriõiguse komitee esimene suurem ettevõtmine. Uuringu eesmärgiks oli saada ülevaade autoriõigusealas- test õigusaktidest ning olulisematest probleemidest, millega muusikaraamatukogud ja nende kasutajad hetkel silmitsi seisavad. Uuringus osales 22 riiki, peamiselt Euroopast, kuid vastuseid tuli ka Aasiast, Ameerikast ja Austraaliast.

Ettekandes anti ülevaade eri maade autoriõiguse valdkonnaga seotud olulisematest teemadest muusikaraamatukogunduse aspektist lähtuvalt: milline on autoriõiguste kestus; millistel tingimustel võivad nii lugejad kui ka raamatukogud teoseid reprodutseerida; millised on teavikute laenutustingimused; kes esindavad kasutajate õigusi vastukaaluks autori- ja kaasnevate õiguste kaitsele ning millised on praegu kõige põletavamad probleemid seoses autoriõigusega.

RR-i parlamendiinfo keskuse info-spetsialist **Ivi Smitt** rääkis ettekandes *Autoriõigus ja digiteerimine, eBooks on Demand, Print on Demand* digiteerimisega seotud autoriõiguslikest eranditest ja piirangutest RR-i näitel. Avalikud mäluasutused digiteerivad oma kogusid järjest enam. Tehnoloogilised vahendid võimaldavad kultuuriväärtusliku ainese säilitamist ning kasutajale

kogude paremat kättesaadavust. Digiteerimisega kaasnevad autoriõiguslikud nüansid: kes tohib digiteerida, mida tohib digiteerida ning kuidas digitaalseid koopiaid kättesaadavaks teha. Autoriõiguse seadus sätestab avalikele mäluasutustele erandi teose kasutamiseks autori nõusolekuta, kuid seab erandite rakendamisel teatud piirangud. Nende kitsendustega tuleb arvestada ka teenuste *eBooks on Demand* ja *Print on Demand* pakkumisel.

Igasuguse loometöö puhul tuleb üldjuhul eeldada autoriõiguslikku kaitset ning autoril on õigus lubada ja keelata oma teose kasutamist. Nõukogude perioodil ilmunud teoste kasutamise teevad keeruliseks tuvastamatud õiguste omajad või teadmata õigusjärglus. Õiguste omajate tuvastamine kollektiivse teose korral võib olla eriti ressursimahukas. Orbteoste erand annab raamatukogudele võimaluse digiteerida ja kättesaadavaks teha teoseid, mille autoriõiguste omajad ei ole tuvastatud või leitud. Teose orbteoseks tunnistamisele eelneb teose kõigi autorite hoolikas otsing ning otsingu dokumenteerimine.

Tampere Ülikooli doktorant **Marja Hjelt** pidas ettekande *E-raamatute kasutamisest Soome rahvaraamatukogudes*. E-raamatute laenutamise probleemidele on Euroopa rahvaraamatukogud püüdnud sobivat lahendust leida 2010. a-te algusest alates. Täna laenutavad oma lugejatele e-raamatuid peaaegu kõikide Euroopa riikide rahvaraamatukogud. Ettekandes keskenduti e-raamatute laenutamisele Soomes, esitati statistikat ja tutvustati kasutusel olevaid laenutusmudeleid. Ettekandes arutleti ka selle üle, millised on e-raamatutega seotud väljakutsed ja edutegurid nii raamatukogudele, autoritele, kirjastajatele kui ka raamatumüüjatele.

21. sajandi alguses oli e-raamatute osakaal Soome rahvaraamatukogude kogudes väga väike. 2011. a hakati raamatukogudes rääkima e-raamatute autoriõigusest ja arutlema e-raamatute laenutustingimuste üle. 2013. a lõpus otsustasid kirjastajad, raamatumüüjad ja teised osapooled, milliseid litsentseerimise ja hinnamudeleid Soome raamatukogudes kasutada, et e-raamatute turgu võimalikult vähe mõjutada. Järgmistel aastatel hakkasid e-raamatud jõudma üha rohkematesse Soome rahvaraamatukogudesse ning 2016. a kuulusid e-raamatud ligi

95% rahvaraamatukogude kogudesse. E-raamatute arv on raamatukoguti väga erinev ning praegu on arutlusel üleriigilise kogu loomine.

Ülevaate Eesti e-raamatukogudest ELLU ja *OverDrive* andis **Eva Suik**, Tallinna KRK töötlusosakonna pearaamatukoguhoidja. E-raamatukogu ELLU tähistas käesoleva aasta alguses 5. sünnipäeva. Laenutuste arvu iga-aastane kasv näitab, et lugejad on ELLU hästi vastu võtnud. E-raamatukogu aluseks on tarkvara, mis võimaldab Tallinna KRK-l osta ja laenutada ning lugejatel laenata ja lugeda EPUB-formaadis e-raamatuid. E-raamatute valikuga saavad tutvuda kõik huvilised, lugemiseks on vaja kehtivat Tallinna Keskraamatukogu lugejakaarti ja internetiühendust. E-raamatute laenutusperiood on 21 päeva, korraga saab laenata kuni 5 e-raamatut ning tagastustähtaja saabumisel toimub tagastamine automaatselt.

Tallinna KRK *OverDrive*'i e-raamatukogu on avatud alates 22. maist 2017. Sealt leiab välisriikides välja antud

audio- ja e-raamatuid inglise ja vene keeles. E-raamatukogu platvormi vahendab USA firma *OverDrive Inc*, mis pakub alates 2003. a-st raamatukogudele üle maailma e-raamatukogu loomise ja haldamise teenust. Teenusiga on liitunud üle 30 000 raamatukogu rohkem kui 40 riigist. Laenatud e-teavikuid on võimalik lugeda või kuulata internetiühendusega. Selleks tuleb need *OverDrive*'i rakendusse (äppi), internetibrauserisse või seadmesse alla laadida. Teavikute laenutusperiood on 21 päeva, korraga saab laenata kuni 5 e-teavikut. Juurdepääs laenatud, sh alla laetud e-teavikutele kaob tagastustähtaja saabudes automaatselt. Ettekanne andis ülevaate ka e-raamatukogude ELLU ja *OverDrive* kasutusstatistikast ja laenutustingimustest.

Erialapäeva korraldamist toetasid Kultuuriministeerium raamatukogude arendamise programmist ja Soome Instituut. Erialapäeva materjalid ja viite videosalvestisele YouTube'i kanalil leiab Tallinna Keskraamatukogu kodulehelt.

A. Sibula stipendiaadiks valiti Mervi Lilleoja.
Allikas: Tallinna Keskraamatukogu

Kooliraamatukoguhoidjad muutuvad digituules

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHINGU KOOLIRAAMATUKOGUDE SEKTSIOONI IGA-AASTANE SUVESEMINAR KORRALDATI SEDA-PUHKU KAUNIL VIJANDIMAAL. 2.–4. AUGUSTIL TOIMUNUD SEMINAR KESKENDUS DIGITEEMADELE JA KANDIS PEALKIRJA *KOOLIRAAMATUKOGUHOIDJAD MUUTUVAS DIGITUULES*. SEMINARIL OSALES 44 KOOLIRAAMATUKOGUHOIDJAT EESTI ÜLDHARIDUS-, KUTSE- JA KÕRGKOOLIDEST.

Kadri Haavandi, ERÜ kooliraamatukogude sektsiooni juhataja, Pärnu Ülejõe Põhikooli raamatukogu juhataja

Kooliraamatukoguhoidjad muutuvad digituules

Kadri Haavandi

Digipädevus on kõigis raamatukogudes väga aktuaalne teema juba mõnda aega ning tõenäoliselt selleks ka jääb, arvestades tehnoloogia pidevat arengut ja uute seadmete turule ilmumist. Selle kõige peavad raamatukoguhoidjad kaasas käima. Infoajastu raamatukogu töö lahutamatu osa on *interaktiivsus*: on oluline, et kooliraamatukoguhoidja, kes tegeleb igapäevaselt suure hulga infoga, on pädev ka selles valdkonnas. Digipädevus on ka õppeprotsessi loomulik osa, mida tuleb arendada nii õppetundides kui ka infor-

maalsetes tegevustes. Kooliraamatukoguhoidjad puutuvad oma töös kokku mõlema poolega, seega on oluline, et neil on vastavad oskused nii tehnika käsitlemisel kui ka eri programmide ja digivara tundmisel ning kasutamisel mitte ainult oma igapäevatoos, aga ka õpilaste ja õpetajate toetamisel õppeprotsessis.

Suveseminari peamiseks eesmärgiks oli juurutada kooliraamatukogus digivõimaluste teadlikku ning tarka kasutamist, mis võimaldaks kooliraamatukoguhoidjatel

BibliCamp 4 – raamatukogud ja heategevus

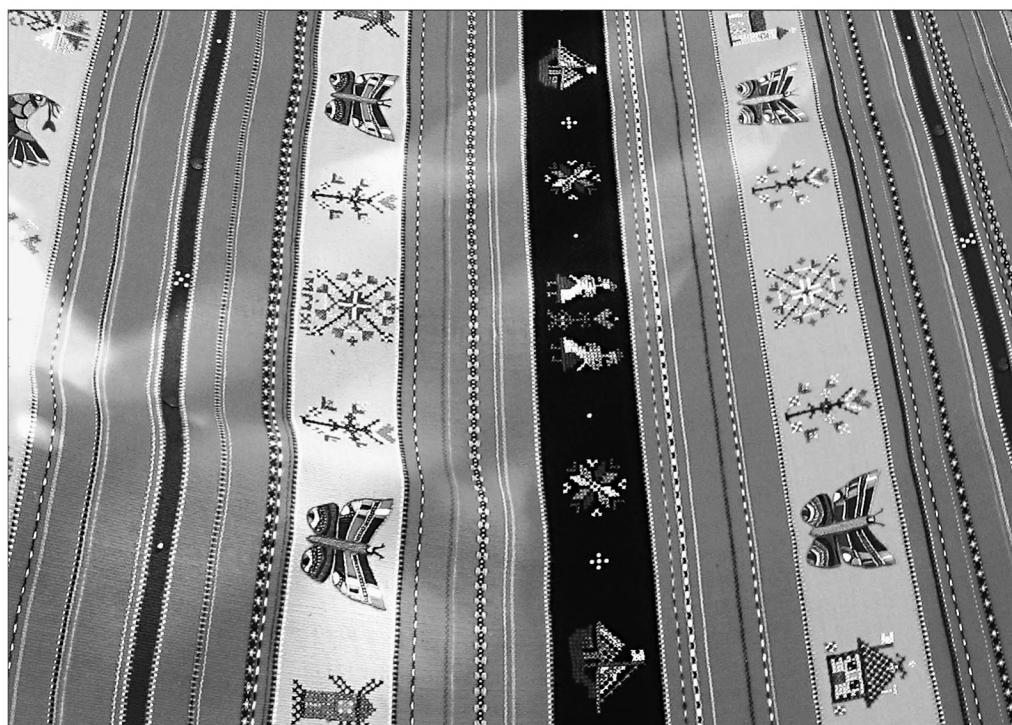
Jaana Tõnisson

Raamatukogud ja heategevus – küsitluse kokkuvõte

Maris Nool

Lasteraamatukoguhoidja päev sai teoks Põltsamaal

Reet Vahersalu

Vaip Heimtali Koduloomuuseumis. Foto: Aime Miil

paremini õpilasi ja õpetajaid õppeprotsessis abistada ning vajadusel nii õpilasi, õpetajaid kui ka lastevanemaid koolitada, aga ka õpetada kooliraamatukoguhoidjaid õppevahendeid looma (nt veebikeskkond Kahoot!) ning oma töö efektiivsuse tõstmiseks ja kooliraamatukogu köitvamaks muutmiseks eri rakendusi (nt Google Drive) kasutama. Seminari eesmärgiks oli ka õpetada kooliraamatukoguhoidjaid oma raamatukogu ja tegemisi paremini turundama

INFOAJASTU RAAMATUKOGU TÖÖ LAHUTAMATU OSA ON *INTERAKTIIVSUS*. ON OLULINE, ET KOOLIRAAMATUKOGUHOIDJA, KES TEGELEB IGAPÄEVA-SELT SUURE HULGA INFOGA, ON PÄDEV KA SELLES VALDKONNAS. DIGIPÄDEVUS ON KA ÕPPEPROTSESSI LOOMULIK OSA, MIDA TULEB ARENDADA NII ÕPETUNDIDES KUI KA INFORMAALSETES TEGEVUSTES.

Anu Raud. Foto: Kadi Prants

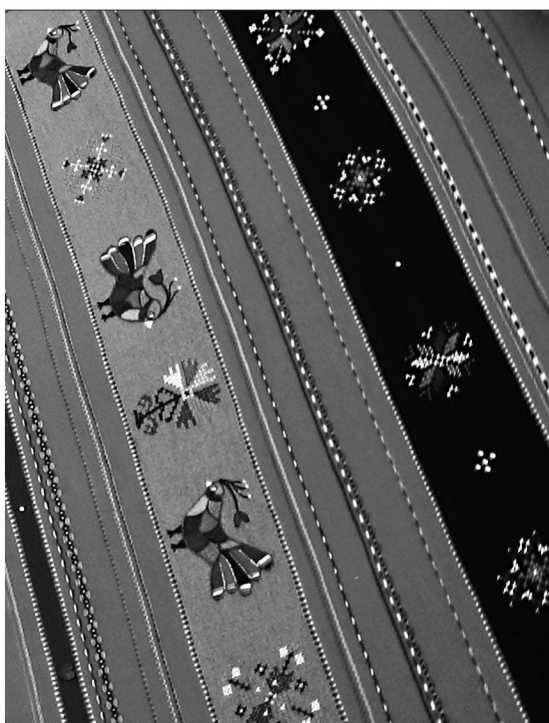
(nt pressiteate kirjutamine), seda ka digivahendite abil (nt plakati kujundamine arvutis) ning tutvumine Viljandimaa raamatukogude, kultuuri ja kirjandusega. Vähemtähtsaks ei saa pidada ka kooliraamatukoguhoidjate omavaheliste sidemete loomist ja tugevdamist, võrgustikutoo arendamist ning ideede ja kogemuste vahetamist.

Meie seminar algas kogunemisega Viljandi Linnaraamatukogus, kus meid tervitas Viljandi Linnavolikogu esimees **Tiit Jürmann**, kes rõhutas raamatukogude ja raamatukoguhoidjate tähtsust ning komplimenteeris meid kauni hüüdnimega – raamatuhaldjad. Viljandi Linnaraamatukogu poolt tervitas meid juhtivspetsialist lasteteeninduse alal **Ülle Rüütel**, kes avaldas heameelt, et me oma seminariga Viljandimaale oleme jõudnud. Meid tervitas ka Viljandi Kesklinna Kooli noor õpilane, kes esitas meile nii viiulipala kui ka temaatilise katkendi raamatust. Viljandi Linnaraamatukogu laste- ja noortetöö spetsialist **Epp Raudsepp** esines ettekandega, milles tutvustas mitmeid lastele ja noortele sobivaid digitemaatilisi raamatuid. Esitus hõlmas nii teabekirjandust,

nt mitmeid populaarseid lastele programmeerimist õpetavaid ja vlogimisest rääkivaid raamatuid kui ka ilukirjandust, mis jutustab internetimaailma võludest ja ohtudest, fantaasiaromaane, mille sündmused lausa toimuvad digimaailmas.

Viljandi pedagoogi ja kirjaniku **Heiki Raudla** eestvedamisel jalutasime mööda Viljandi linna, kuulates pajatusi kohalikest kultuuritegelastest ja tutvudes nende elukohtadega, külastasime ka mitmeid tähtsaid ja nimekaid hooneid, sh raekoda.

Esimese päeva õhtul võõrustas meid Heimtali Põhikooli raamatukoguhoidja **Astrid Kuusik**, kes näitas meile Heimtali mõisakooli ja muidugi raamatukogu, mis asub imekaunis ajaloolises Heimtali ringtallis. Külastasime ka Eesti Rahva Muuseumi koosseisu kuuluvat Heimtali Koduloomuuseumi, seda tutvustas muuseumi looja, kunstnik ja Eesti Kunstiakadeemia emeriitprofessor **Anu Raud**. Ta tutvustas muuseumi väärtuslikke eksponaate, rääkides nii lõbusaid kui ka kurbi lugusid nende esemete ja piirkonna ajaloost, aga ka oma tööst tudengitega ning jätkuvast seotusest Heimtali Koduloomuuseumiga.

HEIMTALI KODULOOMUUSEUMIS AVANES SOOVIJATEL VÕIMALUS KA KAASA LÜÜA SAJAMEETRISE KALTSUVAIBA KUDUMISEL, MIS EESTI VABAÕHUMUUSEUMI ALGATUSEL EESTI VABARIIGILE 100. SÜNNIPÄEVAKS KINGITAKSE.

Kihnu kōrdid Heimtalis. Foto: Kadi Prants

Anu Raua soe ja sügav karakter jättis kustumatu mulje paljudele kooliraamatukoguhoidjatele ning temast oli väga raske lahkuda: lausa nii raske, et seminari ajakava nihkus paigast, et saaksime veel mõne jutu kuulata ja veel mõnd kindapaari näha! Muuseumis avanes soovijatel võimalus ka kaasa lüüa sajameetrise kaltsuvaiba kudumisel, mis Eesti Vabaõhumuuseumi algatusel Eesti Vabariigile 100. sünnipäevaks kingitakse.

Teine seminaripäev algas töötubadega arvutiklassides Abja Gümnaasiumis. Viljandi Jakobsoni Kooli õppejuht ja haridustehnoloog **Laido Valdvee** tutvustas meile populaarset mängulist veebikeskkonda Kahoot!, mille abil saab raamatukogutunde põnevamaks muuta ja laste teadmisi kontrollida. Saime võimaluse ise Kahooti katsetada ning selle kasutamist harjutada. Abja Gümnaasiumi infojuht **Keijo Koort** õpetas mitmete tasuta programmide ja veebilehtede abil plakati kujundamist, et raamatukoguhoidjal oleks

LAIDO VALDVEE TUTVUSTAS MEILE POPULAARSET MÄNGULIST VEEBIKESKKONDA KAHOOT!, MILLE ABIL SAAB RAAMATUKOGUTUNDE PÕNEVAMAKS MUUTA JA LASTE TEADMISI KONTROLLIDA. SAIME VÕIMALUSE ISE KAHOOTI KATSETADA NING SELLE KASUTAMIST HARJUTADA.

hõlpus oma üritusi ning tegemisi silmahakkavalt reklaamida. **Kadri Haavandi** tutvustas erinevaid Google'i veebirakendusi (Drive, Calendar jm), mis võimaldavad hõlpsamalt korraldada nii oma töö- kui ka eraelu, säästes meie aega ja vaeva ning kasutades ära tänapäevaseid võimalusi leidmaks just oma vajadustele vastavaid lahendusi, neid ka personaliseerides. *Sakala* reporter **Margus Haav** avas meile ühe ajalehe sündimise tagamaid ning jagas õpetusi ja nippe ajakirjanikega kontakti loomiseks ning suhtlemiseks. Ühtlasi õpetas ta ka pressiteate koostamist, mis võimaldaks kooliraamatukogude põnevatel sündmustel leida kajastust väljaspool kooli. Raamatukoguhoidjate koolitamiselt lahus Margus Haav ka ise mõne kontakti võrra rikkamana, toonitades, et temagi ei teadnud, kui põnevaid üritusi ja ettevõtmisi meie kooliraamatukogudes toimub.

Teisel päeval külastasime uhket Suure-Kõpu mõisa hääberit, kus õpetaja **Kadri Linder** tutvustas meile maja ja selle põnev ajalugu ning muidugi ka seal pesitsevat

SAKALA REPORTER MARGUS HAAV AVAS MEILE ÜHE AJALEHE SÜNDIMISE TAGAMAID NING JAGAS ÕPETUSI JA NIPPE AJAKIRJANIKEGA KONTAKTI LOOMISEKS NING SUHTLEMISEKS. ÜHTLASI ÕPETAS TA KA PRESSITEATE KOOSTAMIST, MIS VÕIMALDAKS KOOLIRAAMATUKOGUDE PÕNEVATEL SÜNDMUSTEL LEIDA KAJASTUST VÄLJASPOOL KOOLI.

Kõpu Põhikooli ning selle tegemisi. Õhtul käis meil külas Mulgimaa kultuuri tutvustaja, edendaja, Mulgimaast rääkivate raamatute ja õppematerjalide autor **Alli**

Suveseminaristid Viljandis koos Carl Robert Jakobsoni ja Heiki Raudlaga. Foto: Gea Pulst

Laande, kes lisaks enda väljaantu tutvustamisele pakkus meile võimalust kuulata murdekeeles kõnelemist ning rääkis lõbusaid kohalikke lugusid nii enda kui ka teiste elust. Teise päeva õhtul toimus ka meie traditsiooniline *peegeldamise ring*, kus seekord kogusime mõtteid just tulevaste suveseminaride tarbeks, nende paremaks korraldamiseks.

Kolmandal päeval külastasime Halliste Vallavalitsuse uut hoonet, kus asub ka raamatukogu. Meid võttis vastu Halliste vallavanem **Ene Maaten**, kes tutvustas värskelt renoveeritud maja ajalugu ning selle kauni hoone restaureerimist. Muidugi külastasime ka raamatukogu, mille ajaloolise hõnguga interjäär pakub meeldejäävat vaatepilti. Meid oli tervitamas raamatukogu juhataja **Sirle Tellis**. Suveseminar lõppes äsja renoveeritud Ugala teatris, kus saime tutvuda sealsete uuendustega, kuulata lõbusaid renoveerimislugusid, näha teatri tagaruume ja uuenenud väikest teatrisaali. Ugalas toimus ka meie pidulik lõpulõuna, et Viljandimaa inspi-

Kangasteljed Heimtali muuseumis. Foto: Aime Miil

reeriva külastamise järel ja uutest teadmistest motiveerituna astuda vastu uuele õppeaastale.

Suveseminari vältel seltsis meiega Viljandi Kesklinna Kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja **Külliki Asu**, kelle rolliks oli tutvustada olulisi kohti, hooned ja kultuurimälestisi, vesta lõbusaid lugusid ja legende. Tema juhtimisel käisime surnuaial külastamas Viljandimaale oluliste kultuuritegelaste haudu ning Halliste kirikut.

Kooliraamatukogude sektsiooni suveseminari korraldasid Viljandi Kesklinna Kooli raamatukoguhoidja **Ingrid Kustavus** ja Abja Gümnaasiumi raamatukoguhoidja **Laine Lindvest**, kellele avaldame tehtud töö eest suurt tänu. Seminari toetasid Haridus- ja Teadusministeerium ning kirjastus Avita.

Järgmisel aastal saab ERÜ kooliraamatukogude sektsioon 20-aastaseks ning uhke tähtpäeva puhul on plaanis ka veidi erilisem suveseminar – see saab toimuma Saaremaal 1.–3. augustil 2018! Kalendrisse tasub juba märges teha, sest ootame kõiki kooliraamatukoguhoidjaid!

Suveseminar 2018 toimub
Saaremaal
1.–3. augustil

BibliCamp 4 – raamatukogud ja heategevus

Jaana Tõnisson,
Tallinna Ülikooli Akadeemilise
Raamatukogu suhtekorraldaja,
ERÜ noorteklubi juhatuse liige

Suveseminari alustas **Maris Nool**, kes selgitas heategevuse ja filantroopia olemust. Heategevus on annetuste tegemine või vabatahtliku tööga panustamine teiste abistamiseks, millest ise ei saada otsest kasu. Heategevus näitab ühiskonna küpsust ja tugevust, ei pea olema materiaalne ning ei eelda vastuteenet. Filantroopia on teadlikult kavandatud vabatahtlik tegevus ühiskonna huvides, selle hulka kuuluvad annetamine ja vabatahtlik töö. Kuulsaimad heategevusprojektid Eestis on *Jõulutunnel*, Lions-klubid, Eesti Toidupank, Hooandja (ühisrahastusplatvorm), *Anname au!* (Sinilille rinnamärk), *Ma Armastan Aidata* (Swedbanki annetuskeskkond), SA Dharma, *Pardiralli* ja mitmed jooksuüritused.

Omavahelisest vestlusest selgus, et igal *BibliCampil* osalejale on heategevusega seotud oma lugu ning kõik on midagi enda poolt andnud; kui mitte asju või raha, siis vaba aega. Arutasime ka, kuidas ja millega saaks noorteklubi grupina heategevusse panustada.

OMAVAHELISEST VESTLUSEST SELGUS, ET IGAL *BIBLICAMPIL* OSALEJAL ON HEATEGEVUSEGA SEOTUD OMA LUGU NING KÕIK ON MIDAGI ENDA POOLT ANDNUD; KUI MITTE ASJU VÕI RAHA, SIIS VABA AEGA. ARUTASIME KA, KUIDAS JA MILLEGA SAAKS NOORTEKLUBI GRUPINA HEATEGEVUSSE PANUSTADA.

9.–11. AUGUSTIL 2017 TOIMUS RAKVERE ROHUAIA LASTE- AIAS ERÜ NOORTEKLUBI NELJAS SUVESEMINAR *BIBLICAMP*. KOLME PÄEVA JOOKSUL KUULASIME PÕNEVAID JA INSPIREERIVAD ETTEKANDEID NING ARUTLESIME, KUIDAS SAAKS RAAMATUKOGUD OLLA KAASATUD HEATEGEVUSSE. AMETLIKUM POOL OLII PÕIMITUD HUVITAVATE EKSKURSIOONIDE JA KOHTUMISTEGA, KOLME PÄEVA LÄBIVATEKS MÄRK- SÕNADEKS KUJUNESIDKI UUED TUTVUSED, PALJU NALJA JA INSPIRATSIOON HEATEGEVUSEKS.

Märtsis 2017 viis noorteklubi **Heleen Karja** ja Maris Noole juhtimisel läbi küsitluse, mis selgitas välja, kas ja kuidas on Eesti raamatukogud heategevusega seotud. Küsimustikule saime 51 vastust, enamik vastajaist olid rahvaraamatukogudest. Peamisteks märksõnadeks olid *kogukond* ja *külakeskused*. Paljud vastajate nimetatud projektidest on raamatukogu põhiteenused, kuid külates ja väikestes raamatukogudes peetakse neid heategevuseks (nt tasuta koolitused). Pikemalt saab küsitluse tulemustest lugeda käesoleva ajakirja artiklist *Raamatukogud ja heategevus – küsitluse kokkuvõte*.

Peale sissejuhatavaid ettekandeid ja vestlusi tutvustas Rohuaia lasteaia direktor **Ene Nool** meile värskest renoveeritud lasteaiahoonet, mis on ühtlasi liginull-energiahoone. Aasta 2017 on laste- ja noorteaasta, seega tundus eriti äge korraldada suveseminar kõige väiksemate noorte juures. Varem tegutses hoones linna algkool, juhuste kokkusattumise tõttu on lasteaia ka erilise akustikaga aula, mida üsna palju renditakse lasteaia- väliste ürituste läbiviimiseks. Maja külastatakse palju, kuid lapsed ja õpetajad on sellega juba harjunud.

Maja on *roheline* väljast ja seest, säästlik mõtteviis on igati igapäevatoimetustesse lõimitud. Nt lambid lähevad põlema ja kustuvad automaatselt, vett tuleb kraanist säästlikult, temperatuuri reguleerib süsteem andurite abil, akende välisrulood liiguvad ereda päikesega ise alla. Hoone küttekulud on võrreldes varasemaga kolmekordselt vähenenud. Lapsi õpetatakse säästlikult tarbima: ühekordseid nõusid ei kasutata ning igapäevaseid väikseid raiskamisi välditakse.

Lasteaial on ka oma raamatukogu – varem hoones paiknenud kooli raamatud jäeti

lasteaiaale. Raamatukogus kasutatakse RIKS-i ning seda haldab õppealajuhataja.

Suveseminari teist päeva alustas **Piret Jõesaar** välismaiste projektide tutvustamisega, milles raamatukogud tegelevad heategevusega või toimivad vahendajatenä. Ameerika Ühendriikides saavad annetajad maksusoodustusi, mis toimib hea motivaatorina. Annetajad hoolivad kogukonnast ja ühtlasi ollakse kirglikud raamatukogude kasutajad. Tänavaraamatukogus ehk avalike raamatukappide puhul (*public bookcases*) saavad inimesed võtta ja jätta raamatuid, ka raamatukogud viivad sinna oma mahakantud teavikuid. Neid kappe on väga erineva väljanägemisega ja mõõtudes, kuid kindlasti peavad need olema ilmastikukindlad. *Little Free Library* (LFL) ettevõtmise raames saab igaüks kokku panna väikese raamatukogu (näiteks oma koduhoovis) ning peale organisatsioonile foto ja lisainformatsiooni saatmist saab see kogu LFL-i kleebise ja märgitakse maailmakaardile.

Huvitav näide isetekkelisest raamatukogust on Saksamaalt, kus 2000-ndate a-te alguses mahajäetud tööstuspiirkonnas viisid linna noored endistesse raamatukoguruumidesse õllekastid ning sättisid need raamaturiiuliteks, sellest sai raamatutega kaunistatud *hängimiskoht*. Hiljem sai linn projekti kaudu raha ja raamatukogust sai ametlik vaba aja veetmise koht.

Annetuste temaatikas leidis rohkem positiivset vastukaja Ameerika ettevõtmine, kus raamatukogu kustutab viivise, kui lugeja toob Toidupanga jaoks kaasa konserve vms toiduaineid. Varjupaikade toetuseks kogutakse ka hügieenitarbeid (hambapasta, šampoon), mõnes kohas jagatakse vähekindlustatud lastele annetuste teel saadud koolikotte, mis sisaldavad kinkekaarte, koolitarbeid jm.

Raamatukogud teevad koostööd nn *Turvalise Koha (Safe Place)* ettevõtmisega: nooruk saab minna raamatukokku ja paluda turvalist kohta, ta viiakse mugavasse ruumi ja pakutakse teed. Raamatukogu töötaja kutsub *Safe Place*-koordinaatori, kes viib nooruki organisatsiooni ruumidesse, kus hakatakse tema probleemide ja muredega tegelema.

Külastasime ka Lääne-Virumaa Keskraamatukogu, kus arendusspetsialist **Tiina Kriisa** tutvustas meile raamatukogu ajalugu, näitas lugemissaale ning laste- ja noorteosakonda, lisaks saime näha konverentsisaali ning põikasime läbi komplekteerimisosakonnast. Kõige muu hulgas saime proovida graafikalaudadel joonistamist ja kududa salli. Ringkäik raamatukogus lõppes kohvitassi taga mõnusalt aega veetes. Päeva teine oluline teema oli *Vabatahtlikud raamatukogus*, millest rääkis Tallinna Keskraamatukogu arendusjuht **Mari Sieberk**. Vabatahtlike kaasamise eesmärgiks on suurendada kogukonna ja raamatukogu vahelist sidet: nad toovad raamatukokku nn kasutaja pilgu. Vabatahtlikuks saab kandideerida raamatukogu kodulehel oleva ankeedi, portaali Vabatahtlike Värav ja Töötukassa kaudu. Vabatahtlikud tegutsevad terves raamatukogude süsteemis (sh harukogudes), nendega tegeleb koordinaator, kes ajab asju, suhtleb ja korraldab üritusi.

Reeglina töötavad vabatahtlikud raamatukogu juhataja või raamatukoguhoidjaga koos. Peamiselt abistavad nad riulite korramisel ja ürituste korraldamisel. Vabatahtlikud tegelevad ka klubide, ringide ja koolitustega. Lisaks aitavad vabatahtlikud raamatukogu tutvustada messidel või viivad koostööpartneritele reklaammaterjale. Raamatukogusiseselt tunnustatakse parimaid vabatahtlikke ning korraldatakse ühisüritusi. Vabatahtlik töö on kasvav trend, üha rohkem tuntakse selle vastu huvi. Samas võiks püsivalt käijaid olla rohkem, enamik vabatahtlikke panustab vaid ühekordselt.

Ettekannete kuulamise ja arutelude pidamise järel oli aeg rühmatöödeks. Kõigepealt mõtlesime rühmiti, miks on raamatukogule vabatahtlikke vaja, mida nad saaksid seal teha, kuidas neid värvata ja motiveerida. Proovisime leida variante, kuidas ja millega saaks raamatukogu heategevusse panustada. Iga rühm mõtles võimalustele lähtudes ühest raamatukogutüübist: kas kõrgkooli-, rahva- või kooliraamatukogust. Selgus, et raamatukogu saab panustada nt raamatute ja vana tehnika annetamise, ürituste toetamise ning talgutel osalemisega. Teiste organisatsioonidega koostöös võib raamatukogu mingil ajaperioodil toimida riiete või toidu kogumispunktina, lisaks aidata abivajajat

abiandjaga kokku viia. Raamatukogu saaks paluda lapsevanemate abi nii väljasõitude korraldamisel kui ka koolitarvete soetamisel. Kõige olulisem on võtta vastu otsus ning hakata vaikselt tööle heategevuse suunas. Raamatukogudel on mõistagi eri võimalused, aga ega heategu ei peagi olema väga suur. Raamatukogu on tihti peale kogukonna süda ning heaks partneriks teistele organisatsioonidele. Panustada võib ka vaid oma vaba aja ning rõõmsa meelega. Olgem avatud!

BibliCampi lõpetuseks viis Maris meid Rakvere linnaekskursioonile. Loomulikult käisime linnust vaatamas ning Tarvale pai tegemas. Ühispilet tegime nii Rakvere teatri ees kui ka linna keskväljakul jalgrattaga noormehe juures. Külastasime ka Eesti Politseimuseumi, kus saime kogeda politseiniku igapäevatööd, võtta sõrmelgi ja koostada fotoroboti abil *kriminaali* portreed – saime ülevaate kõigist politseitöö tähtsamatest valdkondadest.

Noorteklubi neljandat suveseminari jääme kindlasti pikaks ajaks meenutama. Igal aastal on osalejate seltskond olnud väga positiivne ja äge, mis motiveerib kokkusaamisi ikka edasi korraldama. Saime nii mõneltki uueltsalejalt lubaduse, et nad tulevad kindlasti ka järgmisel aastal. Seega ei jää muud üle kui... kohtumiseni viiendal *BibliCampil*!

BibliCamp 4 ja Tauno Kangro *Tarvas* Rakvere Vallimäel

Raamatukogud ja heategevus – küsitluse kokkuvõte

ERÜ NOORTEKLUBI ANALÜÜSIS OMA SUVEÜRITUSEL *BIBLICAMP 4* KÜSITLUSE RAAMATUKOGUD JA HEATEGEVUS TULEMUSI, EESMÄRGIKS OLII KAARDISTADA HETKEOLUKORD EESTIS. KÜSITLUSELE SAI VASTATA KUU AJA JOOKSUL, 1. MÄRTSIST KUNI 3. APRILLINI, SAIME 51 VASTUST. VASTATI KAHETEISTKÜMNEST MAAKONNAST JA ESINDATUD OLID KÕIK RAAMATUKOGUTÜÜBID. KÕIGE ROHKEM TAGASISIDET SAIME TARTU- JA HARJUMAALT NING ÜHE VÕI KAHE TÖÖTAJAGA RAHVARAAMATUKOGUDEST.

Maris Nool, TTÜ Raamatukogu teeninduskeskuse raamatukoguhoidja, ERÜ noorteklubi juhatuse liige

Esmalt soovisime teada, mida peavad raamatukoguhoidjad heategevuseks. Vastustest selgus, et heategevuseks peetakse eelkõige vabatahtlikku ja sotsiaalselt olulist tegevust, mille eest ei saada tasu. Nimeitati nii asjade annetamist kui ka oma aja panustamist üksikisikute ja organisatsioonide heaks; kokkuvõtvalt on vastajate nägemuses heategevus igasugune heategevus, mida tehakse väljaspool tööaega ja oma vabast tahtest.

Raamatukogude kontekstis heategevusele mõeldes töid vastajad välja raamatukogu ruumide tasuta kasutamise, vabatahtlike kaasamise, teavikute annetamise ja kojukande teenuse. Lisaks toodi välja elanike sotsiaalse, kultuurilise ja füüsilise keskkonna paremaks muutmine ning näiteks heategevuslikel üritustel ja kampaniates osalemine.

Seejärel küsisime ettepanekuid, kas ja kuidas raamatukogud saaksid veel heategevuses osaleda. Suurem osa vastustest olid positiivsed ning tulevikku vaatavad. Toodi välja nt rohelise mõtteviisi edendamine, toidu ja abivahendite kogumine ning edasiandmine kannatada saanud või vähekindlustatud peredele, loomade varjupaikadele, kodututele, samuti lastehoid, raamatulaadad, näitusmüügid ja tasuta teavikute jagamine, tasuta koolituste pakkumine, koostöö teiste mittetulundusühingutega ja erinevate koolitusreiside, ürituste ning talgute korraldamine.

Tööväliste tegevuste korraldamine nõuab sageli lisajõudu. Sestap küsisime, kui paljud raamatukogud kasutavad vabatahtlike abi ning mis ülesandeid nad täidavad. Vastustest selgus, et vabatahtlike abi on kasutanud 13 raamatukogu ning nende

ülesannete hulka on kuulunud erinevate ürituste korraldamine ja läbiviimine – nt raamatulaatade korraldamine, huviringid ja klubid. Samuti on vabatahtlikud olnud abiks raamatukogu kolimisel, aga ka raamatute riulisse paigutamisel.

Suure osa heategevuslikust tegevusest moodustavad lisaks vabatahtlike tegevusele ka annetused ning sellega seoses uurisime, kui palju annetusi saadakse ning mida enamasti annetakse. Kõige rohkem annetakse teavikuid, aga ka inventari või raha. Näiteks on raamatukogudele annetatud raamaturiideid, toaili, mänguasju, lauamänge, teatripileteid, kinkekaarte, kontoritarbeid, käsitöömaterjale ja ehitustarbeid. Mitu raamatukogu tõi välja, et neil on ka püsiannetajad, kelleks on enamasti eraisikud, raamatute autorid, bibliofiilid, oma töötajad või vabatahtlikud. Teavikute annetusi saavad enamik vastanud raamatukogudest; 24 raamatukogu saab aastas annetuseks kuni 100 teavikut ning 10 raamatukogu üle 100 teaviku.

Lõpetuseks soovisime teada, milliste organisatsioonide või ühendustega on raamatukogud juba koostööd teinud. Vastustest selgus, et kõige rohkem tehakse koostööd erinevate tugikeskuste ja varjupaikadega, aga ka koolide, rahvamajade, kirikute või teiste mittetulundusühendustega. Konkreetsemate näidetena toodi välja nt koostöö organisatsiooniga Livonia, kes toetas kooliraamatukogusid uute raamatutega ja Noorte Sotsiaaldemokraatide projekt *Too lastele lugemisrõõmu*.

Küsitluse korraldamine aitas luua pildi sellest, kuidas raamatukogud heategevusega tegelevad ning millised on vastajate meelest lähituleviku väljavaated heategevuse vallas.

BibliCamp 4 tööhoos. Foto: Jaana Tõnisson

Lasteraamatukoguhoidja päev sai teoks Põltsamaal

JÄLLE PÕLTSAMAAL! ESIMEST KORDA JUHTUS SEE AASTAL 1994, MIL TÄHISTATI ESMAKORDSELT LASTERAAMATUKOGUHOIDJATE JAOKS VÄGA ARMSAT HETKE – SAADA KOKKU, VAADATA KORRALDAVA RAAMATUKOGU TEGEMISI OMA SILMAGA, VAHETADA VAHETUID MÕTTEID KOLLEEGIDEGA JA UNISTADA SUURELT. SÜNDIS LASTERAAMATUKOGUTÖÖTAJATE PÄEV. HOIDA JA KASVATADA PÄEVA SUURUST, KOGUNEDA SEPTEMBRIKUU 3. KOLMAPÄEVAL – SELLEGA OLEME HAKKAMA SAANUD!

Reet Vahersalu, Harju Maakonnaraamatukogu lastetöötaja

Eesti lasteraamatukoguhoidjad tulid kokku. Foto: Reet Olevsoo

Need pidulikud avasõnad lausus 20. septembril Põltsamaa Raamatukogu lastetöö spetsialist **Nelli Orgmaa**. ERÜ lasteteeninduse toimkonna juht **Rita Raudsepp** juhtis meie tähelepanu vanasõnale *kui oled munenud, siis tuleb ka kaagutada*. Ja nii kuulasime-vaatasime üle 2016. aasta tegemised. Aruannetest jäid kõlama järgmised mõtted:

- Raamatukogutöötaja hoiab raamatuid ja juhatab lapsi nende juurde.
- Raamatukogu ei ole ainult lugemisvara hankimise koht, vaid koht inimeste aitamiseks üleüldiselt.
- Lugemise juurde tee leidmist hõlbustab meelitamine.
- Raamatu laenutamiseni jõudmiseks tuleb raamatukoguhoidjal õige lähene-mine leida.
- Tunneme vastutust leida eale vastav õige raamat.

- Laps hoolitseb ka teiste pereliikmete lugemisvara eest.
- Kodul, koolil ja raamatukogul tuleb kokku hoida.
- Uuendatud ruumides tulevad ka uued mõtted.
- Kõik kohtumised kirjanikega annavad hea tagasiside.
- Hästi toimivad suvelugemisprogramm, lugemiskoerad ja raamatukotid lasteaedadele.

On saanud tavaks, et igal sügisel kuulutatakse sellel üritusel välja ka auhinna *Aasta lasteraamatukoguhoidja* nominendid. Meie ees ekraanil vaheldusid pildid, millel olid **Terje Jaamul**, **Elle Kasemets**, **Olga Lošakova**, **Lembi Oper** ja **Kristel Murel**.

Terje Jaamul on töötanud Jüri Raamatukogus 17 aastat ning on võtnud raamatukogutöös südameasjaks töö lastega. Ta algatas lasteaialastele ürituste sarja

Advendihommikud. Terje on igal aastal oodatud Rae valla lasteaedade luulekonkursi *Riimirtsikas* žüriisse.

Elle Kasemets on töötanud Tartu Linnaraamatukogus üle 20 aasta. Kõik need aastad on ta olnud seotud lastetööga. Lisaks lasteaialastele ja põhikoolide õpilastele külastavad Tammelinna harukogu ka Tartu Tamme Gümnaasiumi ning Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumi õpetajad ja õpilased. Eelmisel aastal pälvis Elle lastekaitsepäeva tunnustusüritusel *Lastega ja lastele* muutuste looja eripreemia ning Tartu linna ja maakonna haridusteamisel tänuüritusel auhinna *Tartu linna hariduse sõber 2016*.

Olga Lošakova tutvustab Tallinna Keskraamatukogus eesti keelt emakeelena mitte-kõnelevatele lastele eesti keelt ja kultuuri. Ta viis läbi lasteaialastele eesti rahvakalendri tähtpäevi tutvustava üritusesarja. Koos lastega saavad eesti kirjandusest *maitse suhu* lapsevanemadki. Olga *käekirjaks* on kirjandusega seotud tegevused, mis lugemisoskuse ja -harjumuse kujundamise kõrval arendavad käelisi oskusi.

Lembi Oper on Harku Raamatukogu direktor. Lembi algatusel tuli Harku raamatukogus kokku laste lugemising, kus ta kasutab juhendajana aktiivõppe meetodit. See meetod võimaldab lapsel areneda kirjanduse kaudu: see aitab probleemide lahendamisel ja maailma mõistmisel. Ringi kuuluvad lapsed, kellel on vaja lugemist harjutada. Seal on võimalik ka loetud raamatute üle arutleda. Loov lähenemine arendab oma arvamuse kujundamist ja väljendusoskuse parandamist. Ringi loomiseks saadi inspiratsiooni Aino Perviku raamatust *Tähenärija ja Kriksadull*.

Kristel Murel Rapla Keskraamatukogust oskab suurepäraselt läbi viia maakondlikke lasteüritusi. Aastaid on ta korraldanud emakeelt, kirjandust ja kodulugu käsitlevat põhikooliõpilaste mälumängu. Viimastel aastatel on see terve hooaja kestav ettevõtmine kolinud veebi ning kannab pealkirja *Netikirjariin*. Teine maakondlikuks kasvanud lastekirjanduse projekt on *Suve-raamat*, mis sai alguse Rapla Keskraamatukogu lastetöötajate, sh Kristeli algatusel.

Küllap on nominentidel mõtteid ja ideid veelgi, mida on tuleviku jaoks tallele pandud. Eesti Lastekirjanduse Keskuse arendusjuht **Annely Kengsepp** tutvustas järgmise hooaja plaane ja jagas positiivsusest pakatavaid emotsioone *Laste Vabariigi* teguderohkest suvest.

Lõpetuseks: täna Põltsamaa Raamatukogu toredasti korraldatud lasteraamatukoguhoidja päeva eest!

Kalmer Tennosaare arhiivi näeb Kiidjärvel

2015. aasta 25. juulil toimunud Kiidjärve külapäeval tõi Liina Tennosaar meile oma isa, siin sündinud-kasvanud laulja Kalmer Tennosaare (23.11.1928–20.09.2004) arhiivi. Seda üle andes ütles tütar Liina, et Kiidjärve on tema isa arhiivi jaoks õige koht ja isa oleks selle üle tänulik. Kiidjärve raamatukogu 60 aasta juubeliks, mis oli selle aasta 18. veebruaril, saigi meil Kalmer Tennosaare arhiiv korrastatud ja rahvale näitamiseks välja seatud.

Krista Pikk, *Kiidjärve Raamatukogu-Seltsimaja juhataja*

Kalmer Tennosaare mälestusnurgas on meil palju huvitavat materjali, mis on seotud tema lauljakarjääriga ning tööga Eesti Televisioonis. Näitusel saab armastatud laulja tegemistest hea ülevaate: siin on pühendusega raamatud, meened ja medalid, kaust ajaleheväljalõigetega, fotoalbum, *Entel-Tenteli* saate laululaste kingitud album, jõulu- jm õnnitluskaardid, märkmikud, kassetid, välismaiste hotellide visiitkaardid, väike märgikogu, nimekaardid paljude tuntud inimeste nimedega. Eraldi osa moodustavad TV-saatesarja *Heli jälg* stsenaariumid, mis on kirjutatud käsitsi või trükimasinal. Leidub ka noote ja kontsertide kavasid. Eksponaatide hulgas on ka kassettmagnetofon, millel Kalmer Tennosaare nimi. Aga karbis pealkirjaga *Huvitav! Huvitav!* on kõige põnevamad asjad. Selles on Kiidjärve Algkooli lõputunnistus 7. juunist 1941. a, Vastse-Kuuste algkooli VI klassi tunnistus 1943. a kevadest, *Entel-Tentel-Trika-Trei* lõppkontserdi kava 21. juunist 1971. a Estonia teatrisaalis, välisreisideks vajalik iseloomustus Eesti Televisioonist, Kalmeri välisreiside

Ülal: Kiidjärve Raamatukogu-Seltsimaja. All: Kalmer Tennosaare mälestusnurgas
Fotod: Krista Pikk

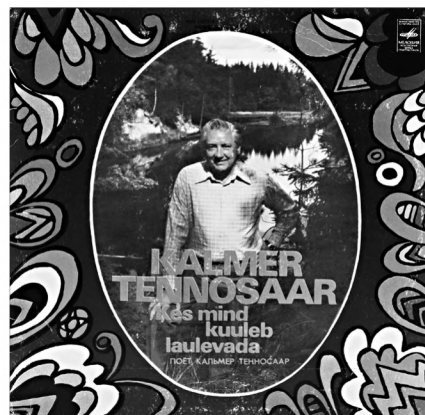
Liina Tennosaar käis 3. augustil külas ja jäi väljapanekuga rahule. Foto: Krista Pikk

nimekiri ja juubelite kutsed, valitsuse telegrammid 60 aasta juubeliks ning palju muud huvitavat. Üpris suure osa Kalmer Tennosaare arhiivist moodustavad fännikirjad. Nende seas on palju kirju sooviga saada Kalmeri fotot ja autogrammi. Onu Kalmerile on kirjutatud palju seoses *Entel-Tenteli* lastelaulude saatena: küll taheti pileteid lõppkontserdile, küll saadeti omaloodud lastelaulude noote ja soovitati saatesse mõnd naabripoissi või -tüdrukut, kes väga hästi laulis.

Kalmer Tennosaare mälestusnurgaga saab tutvuda pühapäevast neljapäevani kl 11–17 ja ka kokkuleppel (tel 523 8882, e-post: kiidjarverk@hotmail.ee). Kiidjärve raamatukogu-seltsimaja asub Kiidjärve külas endise Kiidjärve mõisa pargis. Olete oodatud!

Kalmer Tennosaare loomingut sisaldavaid helisalvestisi Rahvusraamatukogus. Fotod: Teet Malsroos

FIRST COLUMN

3

A Christmas story, or how can we benefit from reading?**Mart Kivastik**

"A friend of mine is a builder, whose material mostly is concrete, however, not disdaining other jobs, if he gets paid for doing these. As all the other builders, he has gone bankrupt for several times, and risen from the ashes under the new business name again," begins his novelette Mart Kivastik, a writer. The story evolves to the library-related punchlines.

FOCUS: WHY TO READ?

4

How to read?**Jan Kaus**

"Literature is a huge territory of freedom, the continent of freedom, where the author can move about like an explorer. The author can imagine himself/herself being whoever, wherever, and whenever he/she wants to be. While writing, he/she can try to overcome cultural, gender, time, and spatial barriers. At the same time, opposite to artists, theatrical performers, and filmmakers, the writer is alone in making his/her choices and decisions and is, while being free, first and foremost, solely responsible for his/her successes and failures," says a writer, Jan Kaus, in his short essay, which he wrote for a seminar, organised by the Committee on Collection Management of the Estonian Librarians' Association and held on the 30th of November.

LIBRARY DAYS

6

The opening speech of the Library Days**Katre Riisalu**

Katre Riisalu, the President of the Board of the Estonian Librarians' Association, began her opening speech of the Library Days as follows: "The National Library Days will

commence again. They have been held by the initiative of the Estonian Librarians' Association as an unending tradition after the restoration of our independent statehood. It is a good, well-functioning tradition. Why does the Association invite libraries to contribute to the success of the national Library Days every year? But for no other reason than to show that libraries all over Estonia operate jointly and for the common cause. Libraries' mission is to facilitate that we have cultural, intelligent and coping citizens. Together we are stronger and our undertakings reach the larger number of people."

9

The festive opening of the Library Days in Pärnu
Mihkel Volt

The 27th National Library Days, "Let's Meet in the Library!", held from the 20th up to the 30th of October, were opened in Pärnu at the Pärnumaa Vocational Education Centre.

10

The 10th Research and Special Librarians' Day at the Estonian Business School
Tuuliki Tõiste

On the occasion of the Research and Special Librarians' Day, held on the 23rd of October, research and special librarians met at the Estonian Business School in Tallinn, where the participants had an opportunity to listen to the papers of various kinds. The nominees for the Research Libraries Deed of the Year 2017 and the Special Libraries Deed of the Year 2017 were also introduced.

12

Rural librarians celebrated their OWN day in Haapsalu
Lea Rand

The Rural Librarian's Day, held on the 30th of October in Haapsalu, put a period to this year's Library Days. A hundred colleagues from village libraries convened. The nominees for the Rural Librarian of the Year 2017 were introduced.

THE YEAR OF CHILDREN'S AND YOUTH CULTURE

13

"What do we make the next time?"**Lea Rand**

"This was the exact question the children asked, when they left the most recent workshop carried out at the library," recalls Lea Rand, the Head of Toila Library, her experience. Since last autumn, almost every month a handicraft workshop is held at Toila Library.

QUO VADIS, LIBRARY?

14

Get outside the lines!
Mai Põldaas

This summer, Tartu Public Library joined an international movement, "Get Outside the Lines"; within its framework, all participating libraries around the world (see www.getoutsidethelines.org) organise the so-called "outside the lines" events for its library visitors and local community members during the second week of September. The essence of the undertaking is to initiate a joint campaign that would pay public attention to the fact how the libraries and their activities are still changing.

DEVELOPMENT ACTIVITIES

17

What kind of impact does a library have? About the service quality study at the National Library of Estonia. Part II
Kai Välbe

Service quality reveals how the client experiences the service as compared to his/her expectations. In 2016, the National Library of Estonia conducted a service quality study, using the SERVQUAL method. The study helped the National Library to decide which quality indicators are important to the responder and which need to be improved first of all.

PERSONAGE

22

Kairit – a tough visionary from Luunja. An interview with Kairit Alver Mihkel Volt

Kairit Alver was announced the Rural Librarian of the Year 2016 at the Forum of the Estonian Librarians' Association, held on 28th of February. Kairit is the Director of Lohkva Library, the central library of Luunja rural municipality.

CONFERENCES & SEMINARS

25

LIBER 2017
Kairi Felt

The 46th LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche – Association of European Research Libraries) Annual Conference took place from the 5th up to the 7th of July in a Greek university town, Patras, and was titled "Libraries Powering Sustainable Knowledge in the Digital Age".

25

The Summer Seminar of Estonian Memory Institutions 2017
Hela Ojasaar

The summer seminar of the current year, "Digitally Born Heritage and Participatory Culture", was held from the 29th up to the 30th of August in Pärnu county. The two-day seminar provided an overview of the ways, how memory institutions collect, preserve and make accessible digitally born heritage. We inquired what is a participatory culture and shared our experiences in involving the users in collecting digital materials, compiling exhibitions, and promoting community.

25

The seminar of a project competition, "Libraries-Museums-Youth", at the National Library
Piia Salundi

A seminar was held at the National Library of Estonia on the 6th of December to introduce a dozen of spirited projects from various parts of Estonia that had received support within the framework of the Estonian Librarians' Association's project competition, "Libraries-Museum-Youth".

26

IFLA 2017
Katre Riisalu

This year a Polish town, Wrocław, hosted the 83rd IFLA General Conference and Assembly. Over 3,100 delegates from more than 120 countries participated in the congress. During a week, 247 sessions were held and over 500 speakers took the floor. For the first time, live stream of the opening event was broadcasted that was watched by 30,000 librarians all over the world.

28

About our and Latvian terminology work
Piret Pärigma

The Committee on Terminology of the Estonian Librarians' Association has a long tradition of meeting eight times a year to discuss terminology issues in the fields of librarianship and information work and complement the dictionary of library terms. In addition to that, a terminology seminar is annually held in October. In the current year, another important event took place in October besides the Terminology Day – Kalju Tammaru, the Head of the Committee on Terminology, and Piret Pärigma, the Secretary of the Committee, were invited to a conference, "Terminology of Library Science and Related Fields: Theory and Practice", organised by the National Library of Latvia in Riga.

30

The Profession's Day, dedicated to Aleksander Sibul, focused on copyright
Andrea Ruud

On the 3rd of November 2017, the 12th Profession's Day to commemorate Aleksander Sibul was held at Tallinn Central Library, titled "Copyright and Digital Content in Libraries". The papers presented the most updated information, the newest developments in the copyright field to librarians. The Aleksander Sibul grant of 2017 was also awarded at the Profession's Day.

38

Libraries and charity – the summary of the questionnaire survey
Maris Nool

The ELA Young Professional Club analysed the results of the questionnaire survey, "Libraries and Charity", at its summer event, Biblicamp 4. The goal of the survey was to map the current situation in Estonia: how do libraries participate in charities and what are the perspectives in the realm of philanthropic activities in the nearest future in the respondents' opinion.

39

Children's Librarians Day took place in Põltsamaa
Reet Vahersalu

The article provides an overview of the event held on the 20th of September at Põltsamaa Library. Traditionally, the nominees for the Children's Librarian of the Year are announced every autumn at this event.

ESTONIAN LIBRARIANS' ASSOCIATION

32

School librarians in the changing digital wind
Kadri Haavandi

An overview of a summer seminar, "School Librarians in the Changing Digital Wind", held from the 2nd up to the 4th of August in Viljandi County. This time, the seminar of the ELA School Libraries Section focused on digital matters and 44 school librarians from Estonian schools for general education, vocational schools, and institutions of higher education took part in it.

36

BibliCamp 4 – libraries and charity
Jaana Tõnisson

The article provides an overview of the fourth summer seminar of the ELA Young Professionals Club, BibliCamp, held from the 9th up to the 11th of August 2017 in Rakvere. Libraries' involvement in philanthropic activities was discussed at the summer seminar.

NEWS

40

The archive of Kalmer Tennosaar is displayed in Kiidjärve
Krista Pikk

Krista Pikk, the Head of Kiidjärve Library and Community Centre, writes: "At Kiidjärve Village Day on the 25th of July 2015, Liina Tennosaar delivered us the archive of her father, Kalmer Tennosaar (23.11.1928–20.09.2004), a singer, who was born and grew up here. While handing the archives over to us, the daughter, Liina, said that Kiidjärve is a right place for her father's archives and her father would have been grateful, if it were kept here. We managed to arrange the archive of Kalmer Tennosaar and put it on public display by the 60th jubilee of Kiidjärve Library that was celebrated on the 18th of February this year."

Rk

6/2017

EESTI RAHVUS-
RAAMATUKOGU

EESTI RAAMATUKOGU-
HOIDJATE ÜHING

Toimetuse-
kolleegium:

Janne ANDRESOO

Kadri HAAVANDI

Gerda KOIDLA

Silvi METSAR

Reet OLEVSOO

Maris PAAS

Kristina PAI

Asko TAMME

Marje TAMRE

Ilmar VAARO

Kristel VEIMANN

Esikaanel:

*Aasta maaraamatu-
koguhooldaja 2016 –*
Kairit Alver

Foto: Teet Malsroos

Tagakaanel:

raamatukogupäevade
avamisele viinud trepp
Pärnu Kutseharidus-
keskuses

Foto: Mihkel Volt

Ilmub

6 korda aastas

Eesti Kultuurkapitali
ja Hasartmängu-
maksu Nõukogu
toetusel.

ISSN 0235-0351

**Raamatukogu
toimetus**

Toimetaja
Mihkel VOLT

Keeletoimetaja
Gerli EERO

Kujundaja
Margit PLINK

Address:

15189 Tallinn,
Tõnismägi 2
Eesti Rahvusraamatukogu

**www.nlib.ee/
ajakiri**

Lennukat
uut aastat!

nlb.ee/ajakiri
Rk
6/2017

JUUKSURI
TEORIA